WROCŁAWSKIE WIADOMOŚCI KOŚCIELNE

PISMO URZĘDOWE KURII ARCYBISKUPIEJ WROCŁAWSKIEJ

Rok XXXIV Wrocław, styczeń-luty-marzec 1980 r Nr 1-3

„Kapłani polscy mają swoją własną historię, którą w ścisłej łączności z dziejami Ojczyzny zapisały całe pokolenia sług Chrystusa i szafarzy Bożych tajemnic (1 Kor 4, 1), jakich wydała nasza ziemia", (Przemówienie Ojca św. Jana Pawła II do kapłanów w Katedrze Częstochowskiej dnia 6 VI 1979).

I. AKTA STOLICY APOSTOLSKIEJ

1

INTENCJE APOSTOLSTWA MODLITWY NA ROK 1980

Styczeń: Ogólna: Aby jedność chrześcijan stała się „drogą i narzędziem ewangelizacji".
Misyjna: Aby Kościół, dzięki swej wewnętrznej jedności, mógł się stać źródłem inspiracji dla niechrześcijan.

Luty: Ogólna: Aby chrześcijanie współpracowali nad zacieśnieniem więzów jedności rodziny ludzkiej.
Misyjna: Aby zakonnicy i zakonnice przygotowywali się do zmiany w metodach pracy misyjnej.

Marzec: Ogólna: Aby Eucharystia była prawdziwym źródłem życia i braterstwa ludzi.
Misyjna: Aby na Filipinach stale wzrastały powołania misyjne.

Kwiecień: Ogólna: O liczne powołania kapłańskie i zakonne, aby Kościół mógł lepiej wypełniać swe ewangelizacyjne posłannictwo.
Misyjna: Aby chrześcijanie Australii i Oceanii starali się mieć i ożywiać pragnienie rozwoju królestwa Bożego.

Maj: Ogólna: O realizację postanowień Soboru Watykańskiego II w dziedzinie popierania posłannictwa Kościoła.
Misyjna: Aby chrześcijanie prześladowani w Afryce byli prawdziwymi świadkami Chrystusa.

Czerwiec: Ogólna: Aby młodzi lepiej się przygotowywali do dzieła urządzania po bratersku świata.
Misyjna: Aby modlitwa praktykowana w Azji przez wierzących w Bogu otwierała się na światło Ewangelii.
Lipiec: Ogólna: Aby świeccy chrześcijanie podejmowali rozwiązania problemów społecznych jako świadkowie Chrystusa.
Misyjna: O współpracę ludzi „trzeciego wieku" (starszych) w dziele misyjnym.
Sierpień: Ogólna: Aby zagadnienia rodzinne były rozwiązywane w świetle nauki Chrystusa i Magisterium Kościoła.
Misyjna: Aby rodziny chrześcijańskie były przejęte duchem misyjnym.
Wrzesień: Ogólna: O ludzkie i braterskie traktowanie chorych przez personel lekarski.
Misyjna: Aby wszyscy chrześcijanie popierali starania Papieża w dziele ewangelizacji.
Październik: Ogólna: Aby prace naukowe rozwijały się zgodnie z prawami moralnymi, wypisanymi na sercu człowieka.
Misyjna: O skuteczne przenikanie Ewangelii we wszystkie kultury, ale bez szkody dla jedności wiary katolickiej.
Listopad: Ogólna: Aby dziennikarze służyli prawdzie i braterstwu.
Misyjna: Aby świadectwo ewangelicznego ubóstwa, okazywane przez osoby zakonne, czyniło wiarogodnym przepowiadanie Ewangelii.
Grudzień: Ogólna: Aby kierowcy pojazdów mechanicznych uznawali prawa do drogi wszystkich innych, przestrzegając przepisów ruchu drogowego.
Misyjna: Aby cierpienia ludzkości ofiarowano Bogu Ojcu w intencji rozwoju Ewangelii.

2

Sacra Congregatio pro Sacramentis
et pro Culto Divino.
Prot. CD 1051/79.

WSPOMNIENIE O BŁOG. JADWIDZE KRÓLOWEJ OBOWIĄZUJE WE WSZYSTKICH DIECEZJACH W POLSCE

DIOECESIUM POLONIAE

Instante Eminentissimo Domino Stephano Card. Wyszyński, Archiepiscopo Gnesnensi-Varsaviensi, Praeside Coetus Episcoporum Poloniae, litteris die 7 Septembris 1979 datis, vigore facultatum huic Sacrae Congregationi a Summo Pontifice IOANNE PAULO II tributarum, libenter concedimus ut celebratio Beatae HEDVIGIS Reginae in Calendarium proprium dioecesium Poloniae inseri valeat, quotannis die 17 iulii gradu memoriae obligatoriae peragenda, textibus adhibitis Missae et Liturgiae

Horarum pro archidioecesi Cracoviensi die 29 maii 1979 et die 31 maii 1979 (Prot. CD 639/79; CD 650/79) approbatis.

Contrariis quibuslibet minime obstantibus.

Ex aedibus Sacrae Congregationis pro Sacramentis et Cultu Divino, die 26 Octobris 1979.

Iacobus R. Card. Knox praefectus
Vergilius Noe a Secretis a.

Uwaga: Wobec powyższego dnia 17 lipca 1980 roku można odprawić Mszę św. (Wspomnienie) o Błogosławionej Królowej Jadwidze, według tekstu, jak poniżej!

3

SACRA CONGREGATIO
PRO SACRAMENTIS
ET CULTU DIVINO
Prot: CD 650/79

CRACOVIENSIS

Instante E.mo Domino Francisco Macharski, Archiepiscopo Cracoviensi, litteris die 19 maii 1979 datis, vigore facultatum huic Sacrae Congregationi a Summo Pontifice IOANNE PAULO II tributarum, interpretationem polonam Missae et Liturgiae Horarum Beatae Hedvigis reginae, prout exstat in exemplari huic Decreto adnexo, perlibenter probamus seu confirmamus.

In textu imprimendo mentio fiat de confirmatione ab Apostolica Sede concessa. Eiusdem insuper textus impressi duo exemplaria ad hanc Sacram Congregationem transmittantur.

Contrariis quibuslibet minime obstantibus.

Ex aedibus Sacrae Congregationis pro Sacramentis et Cultu Divino, die 31 maii 1979.

Iacobus R. Card. Knox
Praefectus
Vergilius Noe
a Secretis a.

SACRA CONGREGATIO PRO SACRAMENTIS
ET CULTU DIVINO
— SECTIO PRO CULTU DIVINO —

Prot. CD 650/79

CRACOVIENSIS

Textus Missae et Liturgiae Horarum
Beatae Hedvigis reginae,
lingua polona exaratus.

Probatum seu confirmatum.
Ex aedibus Sacrae Congregationis pro Sacramentis et Cultu Divino, die 31 maii 1979.

Vergilius Noe
a Secretis a.

17 lipca
Błogosławionej Jadwigi królowej
Wspomnienie obowiązkowe

Urodziła się na Węgrzech w 1374 r. z ojca Ludwika z rodu Andegawenów i matki Elżbiety z Bośni. Została ukoronowana na króla Polski w 1384 r. Dzięki jej małżeństwu z Władysławem Jagiełłą wielkim księciem Litwy nastąpiło nawrócenie książąt tego kraju i narodu, a królowa wraz ze swym mężem postarała się o utworzenie biskupstwa w Wilnie. Okazywała wielką troskę o zbawienie tak swoje jak i bliźnich, dla których była przykładem wiary, miłości i pokory. Dzięki niej powstał Wydział Teologiczny i odnowiono Uniwersytet w Krakowie. Sławna cnotami i zasługami zmarła w Krakowie 1399 r

Oficjum wspólne o świętych kobietach

Czytania

Czytanie drugie

Z Roczników królestwa Polskiego Jana Długosza kanonika krakowskiego.

(Historiae Pol., t. III, p. 531)

Sławna i czczona dzięki wspaniałym cnotom

W dniu dzisiejszym to jest 17 lipca 1399 r. zmarła królowa Jadwiga. Była ona, bardzo powabna na twarzy lecz obyczajami i cnotami powabniejsza; krzewicielka wiary katolickiej na Litwie. Ona ustanowiła kolegium psalterzystów w katedrze krakowskiej i tamże dwa ołtarze. Ona

fundowała klasztor Najświętszej Marii na Piasku. Ona zaczęła uposażać i murować klasztor braci Słowian. Ona przez Wielki Post i Adwent poskramiała ciało swe włosienicą i nadzwyczajnymi umartwieniami. Była pełną wielkiej szczodrobliwości wobec: biednych, wdów, przybyszów, pielgrzymów i wobec wszelkich nędzarzy i potrzebujących.

Nie było w niej lekkomyślności, nie było gniewu, nie można było stwierdzić w niej pychy, zazdrości lub zawziętości. Odznaczała się ogromną pobożnością i niezmierną miłością Boga; odrzuciwszy od siebie wszelką pychę światowej nieprawości, duszę i myśl zwracała jedynie do modlitwy i czytania ksiąg pobożnych, mianowicie: Starego i Nowego Testamentu, homilii czterech doktorów, żywotów Ojców, kazań, żywotów świętych, rozważań i kazań błogosławionego Bernarda, św. Ambrożego, objawień św. Brygidy i innych przetłumaczonych z łaciny na polski. Ona żywiła wielu zdolnych młodzieńców poświęcających się nauce. Fundowała kolegium dla Litwinów w Pradze i postarała się o erekcję Wydziału Teologicznego w Krakowie. Ona przeznaczyła testamentem wszystkie swe klejnoty, szaty, pieniądze i wszystek strój królewski na pomoc dla biednych i na odnowienie Uniwersytetu Krakowskiego.

Ona zostawiła katedrze krakowskiej także racjonał pełen pereł. Ona była tak sławna i ceniona w całym świecie katolickim przez wspaniałą swą postawę moralną, że wszyscy czcili ją za życia jako wzór świętości.

Responsorium — Mt 25, 35.40; Przysł. 19, 17

Byłem głodny a daliście mi jeść; byłem spragniony, a daliście mi pić; byłem przybyszem, a przyjęliście mnie. + Zaprawdę powiadam wam: Wszystko co uczyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, mnieście uczynili.

Panu pożycza ten kto daje biednemu. + Zaprawdę powiadam.

Albo czytanie drugie z brewiarza t. IV str. 1530.

Na Laudes

Ant. na Benedictus — Jan 3, 21

Kto spełnia wymagania prawdy, zbliża się do światła, aby się okazało, że jego uczynki są dokonane w Bogu.

Modlitwa

Boże życie wiernych, chwało pokornych, który Błogosławioną Jadwigę królowę uczyniłeś gorliwą krzewicielką wiary i miłości, spraw za Jej wstawiennictwem, abyśmy się stali apostołami prawdy i dobra. Przez Pana naszego.

Na Nieszpory

Ant. na Magnificat — Łk 1, 51-52

Pan wywższa pokornych,
a głodnych nasyca dobrami.

17 lipca

Błogosławionej Jadwigi królowej

Spiew na Wejście

Ps 116, 1.2

Chwalcie Pana, wszystkie narody,
wysławiajcie Go, wszystkie ludy,
bo potężna nad nami Jego łaska,
a wierność Pana trwa na wieki.

Kolekta

Boże, życie wiernych, chwało pokornych, który Błogosławioną Jadwigę królowę uczyniłeś gorliwą krzewicielką wiary i miłości, spraw za Jej wstawiennictwem, abyśmy się stali apostołami prawdy i dobra. Przez Pana naszego.

Czytanie pierwsze **1 J 3, 14—18**

Miłujmy czynem i prawdą

Czytanie z Pierwszego listu świętego Jana Apostoła

Najmilsi:

My wiemy, że przeszliśmy ze śmierci do życia, bo miłujemy braci, kto nie miłuje, trwa w śmierci. Każdy, kto nienawidzi swego brata, jest zabójcą, a wiecie że żaden zabójca nie nosi w sobie żywota wiecznego.

Po tym poznaliśmy miłość, że On oddał za nas życie swoje. My także winniśmy oddać życie za braci. Jeśliby ktoś posiadał majętność tego świata i widział, że brat jego cierpi niedostatek, a zamknął przed nim swe serce, jak może trwać w nim miłość Boga?

Dzieci, nie miłujmy słowem i językiem, ale czynem i prawdą.

Oto słowa Boże.

Psalm responsoryjny **Ps 111, 1—4. 5—7. 9**

Refren: Błogosławiony, kto się boi Pana.

Błogosławiony człowiek, który się boi Pana
i wielką radość znajduje w Jego przykazaniach.
Potomstwo jego będzie potężne na ziemi,
dostąpi błogosławieństwa pokolenie prawych.
Dobrobyt i bogactwo będą w jego domu,
a jego sprawiedliwość będzie trwała na wieki. Refren

On wschodzi w ciemności jak światło dla prawych,
łagodny, miłosierny i sprawiedliwy.
Dobrze się wiedzie człowiekowi, który z litości pożycza
i swymi sprawami zarządza uczciwie. Refren

Sprawiedliwy nigdy się nie zachwieje
i pozostanie w wiecznej pamięci.
Nie przelękną się złej nowiny,
jego mocne serce zaufało Panu.
Rozdaje i obdarza ubogich,
jego sprawiedliwość będzie trwała zawsze,
wywyższona z chwałą będzie jego potęga. Refren

Śpiew przed Ewangelią **Mt 28, 19a. 20b**

Alleluja
Idźcie i nauczajcie wszystkie narody, powiedział Pan,
Ja jestem z wami przez wszystkie dni aż do skończenia
świata. Alleluja.

Ewangelia **Mt 28, 16—20**

Idźcie i nauczajcie wszystkie narody

† Słowa Ewangelii według świętego Mateusza
W owym czasie:

Po zmartwychwstaniu Chrystusa jedenastu uczniów udało się do Galilei na górę, tam gdzie im Jezus polecił. A gdy Go ujrzeli, oddali Mu pokłon. Niektórzy jednak wątpili.

Wtedy Jezus podszedł do nich i przemówił tymi słowami:
„Dana Mi jest wszelka władza w niebie i na ziemi. Idźcie więc
i nauczajcie wszystkie narody, udzielając im chrztu w imię
Ojca i Syna i Ducha Świętego. Uczcie je zachowywać wszystko,
co wam przykazałem. A oto Ja jestem z wami przez wszystkie dni,
aż do skończenia świata".

Oto słowo Pańskie.

Modlitwa nad darami

Przyjm, Panie, dary, które Ci składamy, obchodząc uroczystość
Błogosławionej Jadwigi królowej i spraw, abyśmy świadomi
Twej obecności jaśnieli świętą i czynną miłością.
Przez Chrystusa Pana naszego.

Komunia **J 13, 35**

Po tym wszyscy poznają, żeście uczniami moimi,
jeśli się będziecie wzajemnie miłowali, powiedział Pan.

Modlitwa po komunii

Pokrzepieni Ciałem i Krwią Syna Twego, prosimy Cię
Panie, abyśmy za przykładem Błogosławionej Jadwigi
królowej z miłością służyli Tobie w bliźnich naszych
i z braterską gotowością zaspakajali ich potrzeby.
Przez Chrystusa Pana naszego.

4

SWIATOWY KONGRES DUSZPASTERSTWA TURYSTYCZNEGO

Rzym—Watykan — Dawna Aula Synodu (Aula vecchia del Sinodo) — w dniach 6 do 10 listopada 1979 roku, na temat: „Duszparsterstwo Turystyczne w świetle encykliki apostolskiej „Evangelii nuntiandi".

(Sprawozdanie)

I. Przygotowania do Kongresu:

Swiatowy Kongres Duszpasterstwa Turystycznego był przygotowany przez Papieską Komisję do Spraw Duszpasterstwa Turystycznego, pod przewodnictwem Ks. Arcybiskupa Emanuela Clarizio, na Watykanie (Plac Sw. Kaliksta). Do tej Komisji z ramienia Kościoła w Polsce należy Ks. Prałat Ryszard Karpiński.

Na przygotowanie do Kongresu złożyły się następujące prace:

a) W dniach 27. II.—1. III. 1978 roku odbyła się sesja przygotowawcza w Rzymie (Congresso Internazionale della Pastorale del Turismo), w której wziął udział z ramienia Podkomisji Episkopatu Polski do Spraw Duszpasterstwa Turystycznego ks. dr Hieronim Kocyłowski z Wrocławia i złożył sprawozdanie na temat działalności duszpasterskiej Kościoła w Polsce w zakresie turystyki i spędzania czasu wolnego.

b) Podkomisja Episkopatu Polski do Spraw Duszpasterstwa Turystycznego, której przewodniczącym jest ks. biskup Julian Groblicki, przesłała we właściwym czasie, dokładne odpowiedzi na kwestionariusz przygotowawczy do Światowego Kongresu Duszpasterstwa Turystycznego w Rzymie oraz sprawozdanie z przebiegu Dni Skupienia Diecezjalnych Referentów Duszpasterstwa Turystycznego w Częstochowie, na Jasnej Górze, w dniach 11 i 12 czerwca br. Odpowiedzi na przesłany kwestionariusz dały wiele materiału do prac Kongresu, o czym świadczy załączony list Papieskiej Komisji do Spraw Duszpasterstwa Turystycznego. (załącznik 1).

II. Udział w Światowym Kongresie Duszpasterstwa Turystycznego.

W Światowym Kongresie Duszpasterstwa Turystycznego wzięli udział przedstawiciele Episkopatów z 45 krajów, w liczbie 131 uczestników,

w tym 28 biskupów. Z ramienia Episkopatu Polski ks. kardynał Franciszek Macharski z Krakowa wygłosił referat a uczestniczyli czynnie w Kongresie: ks. biskup Lech Kaczmarek z Gdańska, ks. dr Hieronim Kocyłowski z Wrocławia i ks. prof. Jerzy Pawlik z Katowic. Każdego dnia uczestnicy Kongresu słuchali rano i po południu referatów, po czym brali udział w rozważaniu tematów, przedtem przygotowanych przez Prezydium Kongresu, w grupach, których było 5: w języku włoskim, francuskim, angielskim, niemieckim i hiszpańskim. Z ramienia Episkopatu Polski w grupie włoskiej uczestniczyli: ks. biskup Lech Kaczmarek i ks. dr Hieronim Kocyłowski; w grupie niemieckiej uczestniczył ks. prof. Jerzy Pawlik.

III. Przebieg obrad Światowego Kongresu Duszpasterstwa Turystycznego.

Obrady rozpoczęły się dnia 6 listopada 1979 roku o godz. 17-tej, wypowiedzią ks. kardynała Sebastiana Baggio, Prefekta Kongregacji Biskupów, przewodniczącego Papieskiej Komisji do Spraw Duszpasterstwa Turystycznego. Stan aktualny duszpasterstwa turystycznego zobrazował ks. arcybiskup Emanuel Clarizio, który jest wiceprzewodniczącym Papieskiej Komisji do Spraw Duszpasterstwa Turystycznego.

Dnia 7 listopada 1979 r. wszyscy uczestnicy koncelebrowali Mszę św. w bazylice Św. Piotra pod przewodnictwem ks. kardynała Sebastiana Baggio, który także wygłosił homilię.

Wygłoszone referaty można podzielić według tematów następująco:

a) panorama duszpasterstwa turystycznego w poszczególnych krajach

1. Ewangelizacja w pracy duszpasterskiej nad turystami w krajach rozwijających się (Biskup Nikodem Kirima z Kenii).
2. Duszpasterstwo turystyczne w krajach Europy Wschodniej (kardynał Franciszek Macharski z Polski).
3. Duszpasterstwo turystyczne w Caraibi (kardynał Luis Aponte Martinez, Portorico, arcybiskupstwo San Juan).
4. Duszpasterstwo turystyczne w Meksyku (biskup Zarza Bernal, Meksyk).
5. Duszpasterstwo turystyczne na Tajwanie (biskup Joseph Ti-Kang).
6. Wstępna ewangelizacja pośród Japończyków (ks. Toru Nishimoto, kapelan turystów z Japonii na Filipinach).
7. Duszpasterstwo turystyczne w Teksasie (O. Wincenty Patrizi, USA).
8. Duszpasterstwo turystyczne w Jugosławii (biskup Jan Oblak, Jugosławia).
9. Duszpasterstwo turystyczne w Rio de Janeiro (biskup Karl J. Romer, Brazylia).

10. Raport o duszpasterstwie turystycznym w Sri Lanki (Ks. Joe De Mel).
11. Turystyka religijna w Ziemi Świętej (O. Wolfgang Pax, franciszkanin, kapelan dla wiernych z Niemiec Zachodnich w Jerozolimie).

b) zagadnienia duszpasterskie z zakresu teologii pastoralnej:

1. Ewangelizacja wspólnoty („ad quem") wobec napływu turystów (O. Jerzy Hager, Austria).
2. Pracownik okresowy w przemyśle turystycznym (biskup Bartłomiej Quadri, Włochy).
3. Projekt dyrektorium narodowego dla duszpasterstwa turystycznego (ks. prałat Edmund De Panfilis, Włochy).
4. Kobieta i kobieta poświęcona Bogu w duszpasterstwie turystycznym (S. Gemma Lisot, Włochy).
5. Pracownik turystyczny — świadek Ewangelii (prof. Alano Mainardi, dyrektor szkoły hotelarskiej — Stresa).
6. Teologia pastoralna turystyczna — Ks. Roman Bleistein, Niemcy Zachodnie.
7. Asystent kościelny w pracy nad turystami (O. Paweł Guntermann, Niemcy Zachodnie).
8. Pielgrzymowanie a religijność ludowa — (ks. Ciceron Tumnocon, rektor Papieskiego Kolegium Filipińskiego).
9. Przyszłość ewangelizacji w duszpasterstwie turystycznym (biskup Robert Sarrabere, Francja).
10. Bezpieczeństwo na drogach (p. Klaus Althoff, Niemcy Zachodnie).
11. Obecność Kościoła w organizacjach międzynarodowych turystycznych (O. Jan Arrighi, docent teologii pastoralnej w Rzymie).
12. Ewangelia a pracownicy zajęci w turystyce (p. Josè Ignacy de Arrillaga, Hiszpania).

c) W grupach językowych rozpracowano następujące tematy:

1. Wspólnota parafialna a wychowanie do uprawiania turystyki („a quo").
2. Wspólnota przyjmująca turystów — wszyscy jesteśmy braćmi („ad quem").
3. Kościoły lokalne (ad quem) w pracy nad przybyłymi turystami.
4. Pracownicy w obsłudze turystów.
5. Rodzaje pracowników zajętych w obsługiwaniu turystów, opieka duszpasterska nad nimi.
6. Zagadnienia ekumeniczne w turystyce (apostolstwo).

IV. Dokument końcowy Światowego Kongresu Duszpasterstwa Turystycznego.

Dokument końcowy, będący wynikiem tak wygłoszonych referatów, jak i pracy poszczególnych grup jest następującej treści:

1. Chrześcijanin, wyznawca Chrystusa, członek Kościoła świętego ma wszędzie dawać świadectwo Chrystusowi i to jako osoba i jako społeczność.
2. Katecheza i wychowanie do kultury ducha ma być bezpośrednim przygotowaniem do świadczenia o Chrystusie w każdym czasie i na każdym miejscu. Szczególnie tutaj chodzi o przyszłość Kościoła, Kościoła dwudziestego wieku.
3. Kościół przez swoją liturgię (celebrę) i przez swoje modlitwy stale dokonuje ewangelizacji tego wszystkiego, co związane jest z zagadnieniem duszpasterstwa turystycznego.
4. Kościół ma być wszędzie obecny, gdzie tylko ludzie spędzają czas wolny i korystają z turystyki. Jego idee wprowadzają zasady, które przyczyniają się do uduchowienia i uświęcenia człowieka, który ma prawo do wypoczynku i spędzania godnie wolnego czasu.
5. Podstawowymi dokumentami, które winny być rozpracowywane w kościołach lokalnych jest dokument Stolicy Apostolskiej: „Evangelii nuntiandi" i „Cathechesi tradendae".
6. W Seminariach Duchownych, w nowicjatach zakonnych ma być w teologii pastoralnej uwzględniona także teologia odnosząca się do duszpasterstwa turystycznego.
7. Turystyka ma się przyczyniać wielce do zbliżenia chrześcijan, w dobie ekumenizmu.

Na zakończenie uczestnicy zostali przyjęci przez Ojca Świętego Jana Pawła II na audiencji w sali klementyńskiej, który także wygłosił przemówienie.

Dokument końcowy ostatecznie zredagowany zostanie w niedalekiej przyszłości przesłany poszczególnym Konferencjom Episkopatów.

5

PRZEMÓWIENIE OJCA ŚWIĘTEGO NA II ŚWIATOWYM KONGRESIE TURYSTYCZNYM W RZYMIE, W SOBOTĘ, DNIA 10 LISTOPADA 1979 R.

Drodzy Bracia w Episkopacie
i drodzy moi Przyjaciele,

Dziękuję za miłe zaproszenie mnie na to spotkanie. Jestem również szczęśliwy z możności powitania Obserwatorów przybyłych z innych wspólnot chrześcijańskich, zainteresowanych problemami ludzkiej ruchliwości. Chciałbym, żeby ta wizyta była dla wszystkich — i dla każdego z was — dowodem znaczenia, jakie Pasterz Powszechny Kościoła przywiązuje do duszpasterstwa poprzez turystykę. Zarówno ci, którzy uprawiają turystykę, jak i ci, którzy turystykę organizują, stanowią znaczny odłam ludu chrześcijańskiego i ludzkości. Jest to równocześnie — i to w coraz większym stopniu — moment życia współczesnego, które wyma-

ga specjalnej ewangelizacji. Te rzymskie dni pozwoliły wam przeżyć różne rodzaje turystyki poprzez 5 kontynentów, wysłuchać ciekawych doświadczeń, wszyscy lepiej zdaliście sobie sprawę z aktualnej ruchliwości i z duszpasterskich potrzeb. Wyraziliście wiele myśli, postawiliście wiele pytań, zebraliście wiele życzeń, a również i rezolucji na temat turystyki: z tym wszystkim po powrocie podzielicie się z przyjaciółmi, współpracownikami, kapłanami, zakonnikami i laikatem. Pozwólcie, że pozostawię wam kilka sugestii osobistych, na znak głębokiej jedności z wami w waszych troskach i jako gorącą zachętę do kontynuowania waszej dobrej pracy.

Duszpasterstwo turystyczne.
Lepiej poznać fakt turystyki.

Rozległość zjawiska ruchliwości ludzkiej, ściślej mówiąc — turystyki, jest faktem. Zamiast poddawać się uczuciom bezsilności i bezradności, ponieważ — jak to wiecie lepiej od innych — ludność podróżująca w obecnych czasach ma skłonność do unikania powiązań i władczych tendencji urzędów tradycyjnych, tak świeckich jak i duchownych! Bądźcie czujni, przezorni, aktywni, pomysłowi! Jesteście Kościołem! Kościołem, który winien pogłębiać nieustannie wzrastającą i stale zmienną rzeczywistość turystyki. Trzeba z życzliwością i jasnością myśli postępować naprzód, starając się rozpoznawać ekonomiczne, polityczne, socjologiczne i psychosocjologiczne aspekty obecnej turystyki, jeśli się chce w sposób rozumny i kompetentny uczestniczyć w rozwoju prawdziwych wartości turystyki i powoli urabiać w opinii publicznej etykę turystyczną. Turystyka, bowiem, istnieje dla człowieka, a nie człowiek dla turystyki. Dążenia wasze wymagać będą zarówno taktu, jak odwagi i wytrwałości. Lecz jakież to szczęście móc przyczynić się do uwolnienia tego nowego świata turystyki od jego licznych dwuznaczności, aby nadać mu oblicze ludzkie i chrześcijańskie. W czasie tego Kongresu odczuliście również fakt, że obok dobrej woli, która jest cennym wkładem, duszpasterstwo turystyczne wymaga coraz więcej osób należycie przygotowanych i uformowanych do tej szczególnej posługi ewangelicznej. Myślę oczywiście o kapłanach, o zakonnikach i zakonnicach, lecz jeszcze bardziej myślę o świeckich chrześcijanach, którzy dotąd w dostatecznej mierze nie zajęli się tym problemem, albo może nie mieli odwagi zająć miejsca w świecie, który ich dotyczy w pierwszym rzędzie. Ściśle w związku z tym pragnę, by niektóre uniwersytety katolickie zatroszczyły się — zanim będzie za późno — nadać odpowiednią formację tym, którzy zechcą zaangażować się na stałe, lub czasowo, w duszpasterstwie turystycznym. Właśnie ci mężczyźni i te kobiety będą mogły zapewnić obecność ewangeliczną i kościelną na szczeblu najwyższych władz turystyki, jak agencje podróży i personel współpracujący. Również ci, którzy będą mogli podjąć akcję w centrach i rejonach turystycznych, muszą mieć odpowiednią formację, by móc pracować u boku osób odpowiedzialnych, na szczeblu lokalnym środo-

wiska turystycznego wraz z mieszkańcami danej miejscowości. Niezbędna formacja i zgrana działalność wszystkich osób odpowiedzialnych za duszpasterstwo turystyczne są konieczną drogą do rozbudowania i rozwoju turystyki w świecie, w sensie indywidualnym i zbiorowym, w oparciu o wzajemny szacunek, przyjmowanie, gościnność, zaufanie, uczciwość w posługiwaniu, usłużność, co prowadzi do szczerego porozumienia, a nawet do wspólnych realizacji. W ten sposób organizatorzy turystyki, ci którzy z niej żyją a także sami turyści, będą stawać się takimi, jak być powinni na płaszczyźnie ludzkiej, a ci, którzy są chrześcijanami, na poziomie swej wiary.

Precyzując bardziej myśl moją w dziedzinie formacji i akcji, wyrażam pragnienie, żeby konferencje Episkopatów i kościoły lokalne, choć tak bardzo zajęte problemami zasadniczymi, jak katecheza, podnoszenie poziomu kapłaństwa, duszpasterstwo rodzin, środki masowego przekazu itd. — współpracowały więcej ze sobą, tak, by mogły ogarniać wszystkich wędrowców turystycznych, wspomagać ich w potrzebie moralnie i materialnie, pamiętając, że turyzm jest wybitną cechą współczesnego człowieka, zwłaszcza młodzieży. Czyż dla ruchliwości ludzkiej nie ma miejsca w katechezie?

Nie zapominać o biednych.

Po tym, co powiedziałem, proszę mi jeszcze pozwolić zwrócić uwagę na punkt bardzo delikatny. Dobrze wiecie, że przemysł turystyczny to domena krajów bogatych. Jeśli istnieje turystyka racjonalna — istnieją również formy turystyki luksusowej, a nawet zwyczajne marnotrawstwo, co jest zniewagą i prowokacją wobec 2/3 ludzkości biorąc pod uwagę ich zmagania się z przerażającą sytuacją ekonomiczną. Ale i w naszych krajach bogatych są ludzie, których nie stać na turystykę. Proszę was, nigdy nie zapominajcie o ubogich.

Wzrost znaczenia turystyki z jednej strony, a duszpasterstwo turystyczne z drugiej, byłyby nie wystarczające i nie budziły zaufania, gdyby nie zawierały w sobie równocześnie wychowania do otwartości i angażowania się na rzecz solidarności światowej realnej i szeroko otwartej dla wszystkich.

Duch ewangeliczny.

Drodzy Bracia i przyjaciele, przychodzi mi na myśl urywek z Ewangelii św. Mateusza (9,36): „Widząc tłumy (Jezus) poczuł litość, że były one jak owce bez pasterza"... Niech to będzie myślą przewodnią waszego Kongresu. Wszyscy jesteście członkami Ciała Chrystusa! Jesteście dziś Chrystusem przechodzącym wśród tłumów, budzącym w nich świadomość godności ludzkiej, wezwanie do braterstwa ludzkiego jako synów Bożych.

Niech wasze zjednoczenie z Panem Jezusem będzie na poziomie waszej kościelnej Misji.

Aby podtrzymać wasze wysiłki osobiste i wspólnotowe — błogosławię wam z całego serca, w Imię i Ojca i Syna, i Ducha Świętego.

II. AKTA PRYMASA POLSKI

6

DEKRET J. EM. KS. PRYMASA POLSKI PRZEDŁUŻAJĄCY DUSZPASTERZOM GŁUCHONIEMYCH OGÓLNOPOLSKĄ JURYSDYKCJĘ DO SPOWIADANIA NA DALSZE TRZY LATA TJ. DO ROKU 1982

Susceptis precibus Directoris Secretariatus pro cura pastorali surdomutorum in Polonia, vigore specialissimarum facultatum a Sancta Sede Nobis tributarum, praesentibus Decretum Nostrum diei 22 mensis Maii 1976 a.N.1159/76/P., quo sacerdotibus curam animarum de surdomutis habentibus, iurisdictionem ad suscipiendas confessiones in toto Poloniae territorio concessimus, benigne prorogamus, servatis ceteris de iure servandis.

Praesenti Indulto ad triennium valituro.

Warszawa, die 12 Maii 1979, N.1230/79/P.

III. AKTA EPISKOPATU POLSKI

7

INSTRUKCJA O WSPÓŁPRACY DUSZPASTERZY Z RODZICAMI W KATECHIZACJI DZIECI I MŁODZIEŻY

Encyklika Piusa XI „Divini Illius Magistri" oraz soborowa deklaracja „Gravissimum educationis" — podkreślają z naciskiem, że pierwszymi i głównymi wychowawcami są rodzice. Również ostatni Synod Biskupów, poświęcony katechizacji, omawiał szeroko to ważne zagadnienie. Rodzina bowiem jest najważniejszym podmiotem i środowiskiem wychowania, szczególnie religijnego.

O obowiązku religijnego wychowania przez rodziców była już wielokrotnie mowa w listach i komunikatach Episkopatu Polski. Komisja Katechetyczna Episkopatu wydała „Wskazania" o współpracy rodziców z duszpasterzem w katechizacji oraz pomocnicze wytyczne do tych wskazań, ujęte w formie aneksów. Niniejszym instrukcja uwzględnia te poprzednie wskazania, które są nadal aktualne i podaje nowe. Mając na uwadze nasze obecne warunki i to, że najskuteczniejsze wychowanie jest w rodzinie — należy spotęgować współpracę z rodzicami, jeśli chodzi o nauczanie i wychowanie religijne dzieci i młodzieży.

Skuteczność bowiem katechizacji parafialnej jest uzależniona w olbrzymiej mierze od środowiska rodzinnego. Bez coraz większego zaangażowa-

nia rodziców, nawet najbardziej ofiarna praca katechetów nie spełni swego zadania. Należy zatem stale i w różny sposób uwrażliwiać rodziców o ważności katechizacji i dążyć do tego, by bardziej czynnie włączyli się do współpracy z katechizacją parafialną.

W wielu wypadkach z wydatną pomocą rodzicom w tej pracy mogą przyjść ich starsze dzieci. I dlatego niektóre wskazania dotyczące rodziców mogą i powinny być odniesione do starszego rodzeństwa.

I. Zadania ze strony **duszpasterza-katechety.**

1. Wyrabiać u rodziców poczucie odpowiedzialności za religijne wychowanie dzieci. Poznać środowisko katechizowanych. Dużą pomocą będzie kartoteka parafialna.
2. Nauki stanowe dla rodziców w pewnych okresach, a szczególnie w czasie rekolekcji i misji powinny być poświęcone sprawom religijnego wychowania. Duszpasterze winni się domagać takich nauk od rekolekcjonistów.
3. Na początku roku katechetycznego urządzać spotkania z rodzicami dzieci poszczególnych klas, a w ciągu roku odbywać wywiadówki (3—4 razy), na których prócz udzielania informacji, należy wygłaszać konferencje pedagogiczne.
4. Dla pewnej ilości ojców i matek urządzać rekolekcje zamknięte lub stałe dokształcanie pedagogiczne, coś w rodzaju Katolickiego Uniwersytetu dla Rodziców. Ma to widoki realizacji w wielkich parafiach lub w skali dekanatu. Tacy rodzice mogliby tworzyć parafialne rady katechetyczne, które zajmowałyby się wszystkimi sprawami związanymi z katechizacją.
5. W konfesjonale zwracać uwagę rodzicom na ważność katechizacji i przypominać, że zaniedbanie w tej dziedzinie, to peccatum omissionis i krzywda wyrządzona dziecku.
6. Sprawy katechetyczne powinny być często uwzględniane w ogłoszeniach parafialnych, w gablotkach i afiszach.
7. Kontakty w kancelarii parafialnej należy wykorzystywać do przypominania znaczenia nauczania i wychowania religijnego.
8. W naukach przedmałżeńskich i przedchrzcielnych również omawiać te zagadnienia. Od narzeczonych domagać się znajomości prawd wiary i zasad moralnych.
9. W czasie odwiedzin duszpasterskich, tzw. kolędy, mieć na uwadze także sprawy katechetyczne — pedagogiczne, gdyż czasem jest to jedyny kontakt z obojętnymi parafianami.
10. Zachęcać rodziców do obecności na katechizacji dzieci przedszkolnych i pierwszokomunijnych.

    Do współpracy winien duszpasterz zachęcać także rodziców dzieci starszych klas. Informować o tematach przerabianych w poszczególnych klasach przez zobowiązanie ich do przeglądania zeszytów i omawianie tych tematów z dziećmi w domu.

11. Starać się, by w każdym domu był katechizm, historia biblijna lub Pismo św. i zachęcać, aby wszyscy domownicy czytali je. Zachęcać do czytania prasy katolickiej (Tygodnik Powszechny, Przewodnik Katolicki i Gość Niedzielny) i książek religijnych.
12. Często rodzice i dzieci zbyt dużo czasu poświęcają oglądaniu programów telewizyjnych, w których jest wiele akcentów niemoralnych. Zachęcać do roztropnego korzystania z telewizji i innych środków masowego przekazu.
13. Zwracać uwagę na niebezpieczeństwo laicyzacji, a zwłaszcza obrzędowości świeckiej. Utrudnianie lub zabranianie praktyk religijnych jest sprzeczne z Konstytucją PRL (art. 81), Kodeksem Karnym (art. 193 i 198) i jest łamaniem podstawowych praw człowieka.

    VII Zasada Aktu Końcowego z Helsinek stwierdza, że państwa uczestnicy „będą uznawać i szanować wolność jednostki w zakresie wyznawania i praktykowania idywidualnie lub wespół z innymi religii lub przekonań zgodnie z nakazami jej własnego sumienia".

    Artykuł 18 Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych w punkcie 4 stwierdza: „Państwa Strony niniejszego Paktu zobowiązują się do poszanowania **wolności rodziców** lub w odpowiednich wypadkach opiekunów prawnych, zapewnienia swym dzieciom wychowania religijnego i moralnego zgodnie z ich własnymi przekonaniami".
14. Przygotować rodziców, by pomogli dzieciom przejść przez pewne momenty krytyczne w okresie dojrzewania. Chodzi szczególnie o sprawy seksualne, o których młodzież w szkole i poza szkołą otrzymuje naświetlenie sprzeczne z zasadami moralności chrześcijańskiej. Do rodziców należy również trudny i delikatny problem uświadamiania. Rodzicom trzeba w tym pomóc. Można poprosić o to osoby świeckie, odpowiednio przygotowane.
15. Angażować rodziców przy urządzaniu sal katechetycznych i ich utrzymaniu, aby dzieci mogły w dobrych warunkach pobierać naukę religii.
16. Pielgrzymki rodziców z dziećmi do Sanktuariów diecezjalnych lub ogólnokrajowych mają duże znaczenie w wychowaniu religijnym i należy je propagować.
17. W modlitwie powszechnej umieszczać odpowiednie wezwania w intencji katechizacji, rodziców i dzieci.
18. Po Mszy świętej w niedziele i święta wprowadzić śpiew: „My chcemy Boga" (2 zwrotki).

II. Rok kościelny w rodzinie

Rodzice są pierwszymi katechetami swoich dzieci i powinni uczyć podstawowych prawd wiary i zasad moralnych oraz wdrażać do życia chrześcijańskiego. Ważna jest atmosfera religijna w domu, a **także wygląd mieszkania, w którym powinien być krzyż i obraz Matki Bożej.**

Zasadniczą sprawą jest przykład rodziców. Najskuteczniejszym sposobem katechizacji domowej powinno być dobre przeżycie roku kościelnego w rodzinie, bo w roku liturgicznym w corocznych nawrotach przeżywamy historię zbawienia i podstawowe prawdy wiary.

Jak powinien wyglądać rok kościelny w rodzinie?

1. **Dzień powszedni**

Każdy dzień w rodzinie winien rozpoczynać się i kończyć modlitwą. Rodzice wdrażają dzieci do codziennej modlitwy najskuteczniej wówczas, gdy razem z dziećmi modlą się. Godną polecenia jest modlitwa przed i po jedzeniu.

2. **Niedziela**

Niedziela jest podstawowym świętem nie tylko wspólnoty parafialnej, ale także wspólnoty rodzinnej. Cała rodzina uczestniczy we Mszy świętej. Ważny jest wspólny posiłek, odświętny strój, wspólne spędzenie niedzieli w domu lub poza domem. W zwykłe dni bowiem członkowie rodziny mają różne zajęcia i praca w różnych porach dnia, więc nieraz tylko w niedzielę mogą wspólnie z sobą przebywać.

3. **Adwent**

Jest czasem przygotowania na święto Bożego Narodzenia, wspomina się pierwsze przyjście Chrystusa, a jest oczekiwaniem na drugie Jego przyjście przy końcu wieków. W dni powszednie „roraty", na które dzieci chętnie przychodzą (są różne zwyczaje w parafiach i diecezjach, które należy pielęgnować). Na początku adwentu przypada wspomnienie św. Mikołaja. Ku czci Świętego istnieje stary zwyczaj wzajemnego obdarowywania się podarunkami. Zwyczaj chrześcijański godny pielęgnowania w rodzinach i parafiach, bo usiłuje się nadać temu charakter laicki. Przy końcu adwentu, przed Bożym Narodzeniem, cała rodzina przystępuje do Sakramentów św. Kartki świąteczne z życzeniami powinny mieć charakter religijny, a coraz częściej są produkowane kartki świąteczne pozbawione akcentu religijnego. Odpowiednie kartki świąteczne mogłyby wykonać dzieci, przygotowane do tego przez księży lub katechetki.

4. **Okres Bożego Narodzenia**

Okres Bożego Narodzenia, kiedy czcimy Tajemnicę Wcielenia, ma być w rodzinie przeżyty religijnie:

a) Wieczerza wigilijna z modlitwą, dzieleniem się opłatkiem i składaniem życzeń (wyłącza się telewizor i radio),

b) Choinka (na choince szopka),

c) Śpiew kolęd i wymiana upominków,

d) Udział w Pasterce,

e) Pierwszy dzień świąt w gronie rodziny.

Uczyć kolęd bo zanika ich znajomość. Udział dzieci w nabożeństwach przy żłóbku, z młodszymi dziećmi przychodzą rodzice.

5. **Okres Wielkiego Postu**

Do największego święta roku, jakim jest Wielkanoc, przygotowujemy się przez czterdziestodniową pokutę. Okres ten nazywamy Wielkim Po-

stem, a rozpoczyna się w Środę Popielcową, kończy się zaś przed Mszą Wieczerzy Pańskiej w Wielki Czwartek. Rodzice i dzieci biorą udział w obrzędzie popielca, uczestniczą w nabożeństwach „Drogi Krzyżowej" i „Gorzkich Żalach", odprawiają rekolekcje i przystępują do Sakramentów świętych. W ten sposób praktykują pokutę, która polega na nawróceniu się z grzechów, na wewnętrznej przemianie. Szczytem i ośrodkiem całego roku kościelnego jest Triduum Wielkanocne (rozpoczyna się w Wielki Czwartek wieczorem, a kończy w niedzielę wieczorem). Przeżywamy Mękę, Śmierć i Zmartwychwstanie Jezusa, uczestnicząc w obrzędach Triduum. Podobnie jak Boże Narodzenie, tak święta Wielkanocne mają swój specyficzny klimat i nastrój, który udziela się każdej rodzinie katolickiej. W życiu rodzinnym należy podtrzymywać zwyczaj święcenia pokarmów Wielkanocnych w Wielką Sobotę (dzieci przynoszą je do Kościoła), a następnie spożywanie ich po Rezurekcji połączone z dzieleniem się święconym jajkiem i składaniem życzeń świątecznych.

6. **Okres Wielkanocny i zwykły roku kościelnego**

W tym czasie a także w całym roku kościelnym rodzice z dziećmi obchodzą i przeżywają zachowując różne piękne zwyczaje:

a) **Święta Pańskie:** szczególnie Objawienie Pańskie, Wniebowstąpienie, Zesłanie Ducha Świętego, Boże Ciało, N. S. Pana Jezusa.

Szczególną uwagę zwracają rodzice na przygotowanie dzieci do udziału w procesji Bożego Ciała i w czasie oktawy.

b) **Święta Maryjne**: Rodzice uczą umiłowania Matki Najświętszej, troszczą się o udział dzieci w nabożeństwach majowych i październikowych i sami w nich uczestniczą oraz obchodzą uroczyście święta Maryjne (Niepokalane Poczęcie, Wniebowzięcie, Królowej Polski, Matki Kościoła, M. Boskiej Częstochowskiej i inne).

c) **Cześć Świętych:** Rodzice wybierają dla dzieci imiona Świętych, czczonych w całym Kościele, jak też i Świętych polskich. Umożliwić dzieciom zapoznanie się z życiorysami Świętych, których imiona noszą. Imieniny obchodzą w sposób religijny (modlitwa do Świętego, udział we Mszy św., przystąpienie do spowiedzi oraz Komunii św.).

Przygotowują dzieci do uroczystości Wszystkich Świętych i Dnia Zadusznego.

Idą z dziećmi na cmentarz.

Wdrażają do modlitwy za zmarłych (świętych obcowanie).

III. Życie sakramentalne w rodzinie

Łaski Boże, konieczne do zbawienia, które wysłużył Jezus Chrystus, otrzymujemy w Sakramentach świętych. Celem Sakramentów jest uświęcenie człowieka. W każdym Sakramencie następuje spotkanie człowieka z Panem Jezusem, co On „obecny jest mocą swoją w Sakramentach" (Kl. 7).

I dlatego sprawą ogromnej wagi jest w wychowaniu życie sakramentalne w rodzinie.

1. **Chrzest.** Rodzice biorą udział w katechizacji przedchrzcielnej, a na rodziców chrzestnych wybierają praktykujących katolików. Dzieciom nadają imiona chrześcijańskie. W dniu udzielania Sakramentu Chrztu wszyscy członkowie rodziny biorą udział w obrzędach i przystępują do Sakramentów świętych. Godny zalecenia też jest zwyczaj, praktykowany w niektórych diecezjach, że w I-szą rocznicę Chrztu rodzice zamawiają Mszę św. w intencji dziecka, na którą przychodzą z dzieckiem. Po Mszy św. kapłan udziela specjalnego błogosławieństwa. Przyjęcia w domu z okazji Chrztu powinny się odbywać bez podawania napojów alkoholowych.

2. **I Spowiedź i Komunia św.** Przygotowanie pierwszokomunijne dzieci odbywa się przy parafii, ale niezmiernie ważny jest w tym przygotowaniu udział rodziców. Chodzi o wytworzenie odpowiedniej atmosfery religijnej w domu i wdrażanie do uczestnictwa w niedzielnej Mszy świętej. Cała rodzina przystępuje do Sakramentów świętych. Są różne zwyczaje z okazji I Komunii świętej (stroje, prezenty, przyjęcia), które nie powinny przesłaniać dziecku Jezusa Eucharystycznego.

Na urządzonych w domu przyjęciach nie podaje się napojów alkoholowych. Należy dzieci wdrażać do miesięcznej spowiedzi i Komunii św. i zwalczać u pewnej ilości rodziców błędne przekonanie, że po I Komunii św. dzieci mogą już nie uczęszczać na katechizację.

3. **Bierzmowanie.** W przygotowaniu do Sakramentu Bierzmowania rodzice i chrzestni biorą również udział. Przychodzą do kościoła na nauki przed Bierzmowaniem, przystępują do Sakramentów św. do spowiedzi i Komunii świętej. Świadkami Bierzmowania, jeśli to jest możliwe, powinni być rodzice chrzestni. W domu przyjęcie w odpowiedniej atmosferze podkreśli ważność tego sakramentu.

4. **Namaszczenie chorych.** Należy zwalczać błędny pogląd, że jest to sakrament dla umierających. Udziela się go poważnie chorym. Przed przyjściem kapłana należy przygotować pokój chorego (krzyż, świeca, woda święcona, wata, sól) a dzieci razem z całą rodziną są obecne i ta obecność wyrabia w nich współczucie dla cierpiących i starych, i przypomina rzeczy ostateczne.

5. **Małżeństwo.** Rodzice obchodzą rocznice ślubu i jubileusze.

W rocznicę małżeństwa uczestniczą we Mszy świętej i przystępują do Sakramentów świętych, a dzieci razem z rodzicami.

6. **Kapłaństwo.** Rodzice winni uczyć dzieci szacunku dla kapłanów, dla ich pracy katechetycznej i kapłańskiej oraz wdzięczności dla nich a także modlitwy za kapłanów i o powołania kapłańskie.

UWAGA: Niniejsze wskazania mogą być uzupełnione jeszcze innymi sposobami, które podyktuje gorliwość duszpasterska i katechetów oraz troska o dobre, religijne wychowanie młodego pokolenia.

Sprawa współpracy z rodzicami w katechizacji powinna stanowić przedmiot stałego zainteresowania diecezjalnych Wydziałów Katechetycznych, a zagadnienia z tym związane należy omawiać na konferencjach dekanalnych.

8

PIERWSZA ROCZNICA WYBORU JANA PAWŁA II W TRZEBNICY DNIA 14 PAŹDZIERNIKA 1979 ROKU

W ślad za zapowiedzią listu pasterskiego Metropolity Wrocławskiego Arcybiskupa Henryka Gulbinowicza odbyły się z okazji pierwszej rocznicy wyboru Ojca św. Jana Pawła II w bazylice trzebnickiej specjalne obchody — najpierw nowenna, potem trzydniowe uroczystości dziękczynne w dniach od 14 do 16 października 1979 r.

Uroczystości te miały szczególnie tłumny i okazały charakter i przekraczały daleko granice archidiecezji, przede wszystkim z uwagi na pierwszą rocznicę nowego pontyfikatu, przypadającą na dzień św. Jadwigi, którą Ojciec św. Jan Paweł II nazwał Patronką swego wyboru.

Na program wypełniający jadwiżańskie triduum złożyły się liczne śpiewem wystrojone msze św. przy Grobie św. Jadwigi, przeplatane konferencjami stanowymi, modlitwami drogi krzyżowej, różańca św., występami chóru, prezentacją przeźroczy, procesjami oraz nocnymi adoracjami Najświętszego Sakramentu.

W niedzielę 14 października o godzinie 11-tej Arcybiskup Henryk Gulbinowicz odprawił pod gołym niebem przed bazyliką pontyfikalną mszę świętą wobec trzydziesto-tysięcznego tłumu pielgrzymów — wobec wszystkich stanów i instytucji archidiecezji oraz licznych grup pątniczych z parafii Dolnego Śląska, Opolszczyzny i Ziemi Lubuskiej.

Witając przybyłych Biskupów, Kapitułę Metropolitalną, Seminarium Duchowne, Rodziny Zakonne oraz tłumnie zebranych uczestników Metropolita Wrocławski przedstawił religijne i społeczne znaczenie czci Patronki Śląska i Polski, ukazując na tle patronatu św. Jadwigi duchowy bilans ubiegłorocznego pontyfikatu Jana Pawła II i związki modlitewne wiernych z Ojcem świętym.

Po odczytaniu przesłanego na tę uroczystość orędzia Jana Pawła II przez Arcybiskupa Henryka Gulbinowicza zabrzmiały z nagrania żywe słowa Papieża, skierowane na Jasnej Górze w dniu 5 czerwca do pielgrzymki Metropolii Dolnego Śląska. Zgodnie z wyrażonym wówczas przez Papieża życzeniem Metropolita Wrocławski przekazał za pośrednictwem dzieci, kustoszowi bazyliki trzebnickiej ks. dziekanowi Wawrzyńcowi Bochenkowi specjalne wotum Jana Pawła II, na które składa się duża świeca ozdobna oraz pamiątkowy kielich mszalny. Uroczysta procesja ulicami Trzebnicy z niesionymi relikwiami Głowy świętej Jadwigi stanowiła końcowy akcent tego etapu uroczystości.

Podobne obchody religijne odbywały się w najbliższy poniedziałek i wtorek — w dniu 15 października przewodniczył temu świętu Biskup Adam Dyczkowski, w samym dniu świętej Jadwigi 16 października celebrował Biskup Wincenty Urban.

Na zakończenie dziękczynnego triduum rocznicowego wieczorem w uroczystość patronalną świętej Jadwigi — mszę świętą wraz z procesją celebrował Arcybiskup Henryk Gulbinowicz, odsłaniając wobec tysięcy uczestników tablicę pamiątkową w bazylice trzebnickiej. Pod podobizną Ojca św. tablica ta zawiera następujący napis: „Papież Jan Paweł II — Ks. Karol Kardynał Wojtyła — metropolita krakowski — jako pierwszy Polak został wybrany na Stolicę Piotrową dnia 16. X. 1978 r., gdy cała Polska czciła świętą Jadwigę Trzebnicką. W pierwszą rocznicę wyboru — 16. X. 1979 r." W imieniu zebranych pielgrzymów Arcybiskup Henryk Gulbinowicz wysłał do Ojca św. uroczysty telegram.

9

DO CZCIGODNEGO BRATA HENRYKA R. GULBINOWICZA ARCYBISKUPA WROCŁAWSKIEGO

Rozważając bezgraniczną szczodrość Bożą, nie wolno mi przecież zapomnieć o niezwykłym wydarzeniu, które kiedyś stało się nieoczekiwanie moim udziałem. Mam na myśli Boży plan, jaki rok temu ujawnił się na ziemi, gdy w pamiętnym dniu 16 października zostałem wezwany z partykularnego Kościoła w Polsce na urząd Najwyższego Pasterza w Kościele powszechnym. A wydarzyło się to — powiem otwarcie, co czuję — nie przez jakiś ślepy traf właśnie w tym dniu, w którym Umiłowani Rodacy moi, zwłaszcza ci z Dolnego Śląska i z Opolszczyzny oraz inni przebywający w Trzebnicy na uroczystościach ku czci świętej Jadwigi modlili się o szczęśliwy wybór Papieża.

Dlatego też bardzo często — a szczególnie teraz — kieruję myśli moje i uczucia ku sławnemu sanktuarium świętej Jadwigi w Trzebnicy, które po wieczne czasy będzie pamiątką odległych już lat, kiedy to syn owej świętej niewiasty poległ był w obronie Ojczyzny, a ona sama wyjednała — jak przekazały nam dzieje — iż ziemie Śląska były odtąd wolne od najazdów tatarskich. Również dla jej zasług po dziś dzień Polacy i Niemcy uważają ją za Orędowniczkę wzajemnego pojednania i pokoju między narodami. Księżna Śląska usunęła się później do klasztoru, który założyła w Trzebnicy, aby tam czynem i miłością służyć ofiarnie Bogu i wzrastać w świętości.

Jest zatem rzeczą zgoła zrozumiałą, dlaczego wespół z mieszkańcami Polski i Krajów sąsiednich oddajemy cześć tej przemożnej Opiekunce i Patronce naszych ziem. Ja sam jestem głęboko przekonany, że w tamtym pamiętnym dniu święta Jadwiga stała się również Patronką wyboru pierwszego w dziejach Polaka na stolicę świętego Piotra. Dziś, gdy upływa pierwszy rok mojego pontyfikatu, tak bardzo leży mi na sercu, aby usilnie prosić ją, żeby swoim wstawiennictwem pomagała mi skutecznie w tej ogromnie trudnej służbie zleconej mi przez Boga, przed którego

miłością, mądrością i wiedzą chylę czoło, w kornym wyznaniu powtarzając za Apostołem Pawłem: Jakże niezbadane są Jego wyroki i nie do wyśledzenia Jego drogi!" (Rz 11, 33b).

Przy tej zaś sposobności chciałbym powierzyć w szczególny sposób tej potężnej i niezawodnej Obrończyni chrześcijan cały Lud Boży, zarówno ten w Archidiecezji Wrocławskiej, jak i ten zamieszkujący ziemie Śląska. Do wszystkich też kieruję słowa ojcowskiej zachęty, aby mianowicie z niezachwianą wiernością, jaka wyróżnia Polskę, każdy w swoim zakresie starał się usilnie naśladować przedziwne i sławne wzory pobożności i męstwa tak wielkiej Patronki, a także inne cnoty, które zdobią chrześcijanina.

Z radością pragnę w końcu wyrazić wdzięczność za wszystkie modlitwy zanoszone przez rzesze wiernych za mnie do Boga Wszechmogącego w trzebnickim sanktuarium za przyczyną świętej Jadwigi, udzielam przeto z całego serca specjalnego Błogosławieństwa Apostolskiego, jako rękojmię obfitych darów nieba i widomy znak mojej życzliwości, zarówno Tobie, Czcigodny Bracie, jak i wiernym powierzonym Twej pasterskiej pieczy, oraz wszystkim mieszkańcom Śląska, którzy we wspólnej radości przeżywają tę pierwszą rocznicę mojego pontyfikatu.

Z Watykanu, dnia 16 października 1979 roku, a pierwszego mojego pontyfikatu.

Jan Paweł II

10

PODZIĘKOWANIE OJCA ŚW., JANA PAWŁA II ZA ŻYCZENIA PRZESŁANE Z OKAZJI PIERWSZEJ ROCZNICY INAUGURACJI PONTYFIKATU

Secretaria Status Ex Aedibus Vaticanis, 23 listopada 1979

Ekscelencjo,
Najprzewielebniejszy Księże Arcybiskupie,

Jego Świątobliwość Jan Paweł II dziękuje Waszej Ekscelencji za życzenia nadesłane z okazji pierwszej rocznicy inauguracji pontyfikatu i dnia Świętego Karola Boromeusza, za łączność duchową i więź jedności braterskiej, która nieustannie wspiera Jego pasterskie posługiwanie Kościołowi Powszechnemu.

Ojciec Święty poleca Bogu w modlitwie Waszą Ekscelencję i całą Wspólnotę Kościoła Wrocławskiego udzielając z serca Błogosławieństwa Apostolskiego.

Łączę wyrazy szacunku
† E. Martinez Substytut

11

LIST METROPOLITY WROCŁAWSKIEGO DO DZIECI ARCHIDIECEZJI WROCŁAWSKIEJ, PRZED ŚWIĘTAMI BOŻEGO NARODZENIA, Z DNIA 9 GRUDNIA 1979 R.

Kochane Dzieci Archidiecezji Wrocławskiej.

Rok 1979 którego ostatnie tygodnie przeżywamy, w całym świecie jest obchodzony jako „MIĘDZYNARODOWY ROK DZIECKA". Wiele państw, narodów i różnych organizacji tak kościelnych, jak i świeckich, dokłada starań, aby polepszyć los wszsytkich dzieci na kuli ziemskiej. W tym ważnym dla Was roku, Kochane Dzieci, piszę do Was wszystkich: i małych, i dużych, do tych które umieją czytać i pisać, ale też i do tych, które jeszcze czytać i pisać nie umieją, piszę długi list. Dlatego dziś już kazania w czasie Mszy św. nie będzie.

Wybrałem jako najlepszy czas do napisania tego listu, taki okres roku w Kościele, który nazywa się „ADWENT". A wybrałem ten czas dlatego, że jest to okres ważny w całym Kościele. Ważny dlatego, że w Adwencie wszyscy ludzie wierzący — dorośli i dzieci — przygotowują się do radosnych Świąt Bożego Narodzenia.

Wiem, że wszystkie dzieci lubią Święta Bożego Narodzenia, ponieważ przedtem w domu robi się wielkie sprzątanie, a potem w pokoju ustawia się pięknie przybraną choinkę. Mamusia z babcią przygotowują kolację wigilijną z różnymi smacznymi potrawami, których normalnie nie jada się w ciągu roku. Kolacja wigilijna u ludzi wierzących jest bardzo święta i nigdy nie wolno pić alkoholu. Tatuś zaś wraz z wami przygotowuje prezenty, które w tajemnicy układa się pod choinką, aby po zjedzeniu wigilii rozdać je wszystkim domownikom.

Wiecie też wszyscy, Kochane Dzieci, że kolacja wigilijna jest bardzo uroczysta. Najpierw wszyscy się głośno modlą odmawiając „Ojcze nasz", „Zdrowaś Maryjo" i modlitwy za zmarłych, czyta się Ewangelię, gdzie jest opisane, jak to w Betlejem narodził się Pan Jezus. A po modlitwie każdy otrzymuje kawałeczek świętego opłatka i dzieląc się nim z innymi, składa innym piękne życzenia. Czasem to przy tych życzeniach ktoś się z radości nawet popłacze.

Po wigilii w każdej rodzinie ludzi wierzących śpiewa się piękne pieśni o Bożym Narodzeniu. Nazywają się one „Kolędy" i swoją treścią przypominają, jak to Pan Jezus będąc Bogiem, przyjął naturę człowieka i narodził się z Maryi Panny, jak każde dziecko na świecie.

W każdym kościele parafialnym ubrany żłobek przypomina nam tak wyraźnie, co to się działo w Betlejem po narodzeniu Pana Jezusa. Wszystkie dzieci bardzo kochają Pana Jezusa i Jego Matkę. Podczas wizytacji kanonicznej, gdy pytam dzieci katechizmu, często dla dzieci z pierwszej klasy szkoły podstawowej stawiam takie pytanie: jak miała na imię Matka Pana Jezusa? Wszystkie dzieci znają to imię. Odpowiadają: „Ma-

ryja". A przy okazji powiem wam, że kiedy pytam o imię ich rodzonej mamusi, to czasem długo sobie przypominają.

Po wieczerzy wigilijnej o północy idziemy na Mszę św., która się nazywa „Pasterka", aby naśladować pobożnych pasterzy, którzy dawno, dawno temu, w Palestynie zostali przez Aniołów pouczeni, że w Betlejem narodził się oczekiwany Mesjasz i trzeba Go zobaczyć i przywitać. Tak samo my w zimną noc grudniową idziemy do kościoła, aby Go przywitać, kiedy na słowa księdza, podczas Mszy św. Pan Jezus cichutko przychodzi na ołtarz i jest obecny pod postacią chleba i wina. Żywy i prawdziwy, ten sam, który narodził się z Maryi Panny. Na tę chwilę milkną organy, ludzie klękają i robi się bardzo cicho.

Kiedy przed laty byłem księdzem wikarym, pewnego razu przyszedł do mnie tatuś 7-mio letniej Kasi. Powiedział do mnie: Księże Henryku, bo takie mam imię, proszę mi poradzić, co mam odpowiedzieć mojej małej córeczce, która chodzi do I-szej klasy i powróciwszy z lekcji religii zapytała mnie: „Po co Pan Jezus dawno, dawno temu narodził się w Betlejem i po co mieszka w tabernakulum. Przecież w niebie było Mu lepiej. „Co mam odpowiedzieć mojej Kasi? Proszę mi to jasno wytłumaczyć, bo sam nie zupełnie dobrze wiem, a przecież dzieciom należy mówić całą prawdę".

Kochane Dzieci. To był bardzo dobry tatuś, bo nie tylko swoją córeczkę Kasię bardzo kochał, ale też rozmawiał z nią o Panu Bogu. Widzicie dzieci każdy tatuś i każda mamusia powinni ze swoimi dziećmi mówić nie tylko o tym, co trzeba zrobić, w czym im pomóc, jak rozwiązać trudne zadanie matematyczne, ale także powinien mówić o Panu Bogu, o Panu Jezusie i wszystkich sprawach odnoszących się do naszego zbawienia. Tak chce Pan Bóg, którego wasi rodzice zastępują wam na ziemi.

Wyjaśniłem tatusiowi Kasi z Białegostoku, że Pan Jezus po to narodził się w Betelejem i po to mieszka w każdym kościele w Najświętszym Sakramencie, aby ludzie byli dziećmi Bożymi i by pomagać każdemu człowiekowi do dobrego życia.

Pan Jezus kocha wszystkich ludzi bez wyjątku i kocha tak mocno, że został z nami na ziemi, aby mógł w czasie Komunii św. przychodzić do serca każdego człowieka, który tego pragnie. Kiedy przyjmujemy Pana Jezusa w Komunii św. to On mieszka w naszym sercu i pomaga nam dobrze myśleć, pomaga mówić tylko dobre słowa i tak spełniać swoje codzienne obowiązki, aby nie trzeba było ich się wstydzić, ani przed mamusią, ani przed babcią czy tatusiem, ani nawet przed panią nauczycielką w szkole, a przede wszystkim przed samym Panem Bogiem.

A więc Pan Jezus jest wśród nas po to, byśmy byli dziećmi Bożymi i by nam pomagać do dobrego. Bardzo Was Kochane Dzieci zachęcam do tego, byście w czasie Adwentu, przygotowując się do Świąt Bożego Narodzenia, naśladowali Pana Jezusa i starali się każdego dnia pomagać w domu mamusi, tatusiowi, czy rodzeństwu. W szkole kolegom i koleżankom, a zwłaszcza tym, którzy są od was mniej zdolni. Pomóżcie im w nauce,

w odrabianiu lekcji. Podzielcie się z nimi swoim drugim śniadaniem, słodyczami albo ciekawą książką, czy nawet zabawkami.

Kiedy jesteście na ulicy, albo idziecie drogą do szkoły, na katechezę, czy po zakupy, starajcie się być grzeczne. Wszystkim spotykanym ludziom, a zwłaszcza znajomym powiedzcie dobre słowo. Czyńcie tak, jak nas uczył będąc w Polsce Ojciec św. Jan Paweł II. Pamiętajcie, że jak tylko Ojciec św. pojawił się wśród ludzi, czy to było w Warszawie, w Gnieźnie, na Jasnej Górze, czy w Krakowie, a nawet na lotnisku Okęcie w Warszawie: uśmiechał się pięknie, rozkładał ręce w geście pozdrowienia, jakby chciał wszystkich przygarnąć do serca i głośno mówił „NIECH BĘDZIE POCHWALONY JEZUS CHRYSTUS". Wy, Kochane Dzieci, naśladujcie Ojca św. i pozdrawiajcie wszystkich tymi pięknymi słowami, którymi Polacy witali się zawsze. Pan Jezus będzie się z tego bardzo cieszył. On powiedział: „Kto mnie wyzna przed ludźmi, tego Ja wyznam przed Ojcem moim, który jest w niebie".

Zachęcam Was, Kochane Dzieci, żebyście nie tylk opomągali ludziom, ale tera, kiedy już nadeszły chłody i zima dokucza nie tylko ludziom, ale też ptakom i zwierzętom. Opiekujcie się zwierzętami. Dokarmiajcie ptaki. Bądźcie dla nich dobrzy i nigdy zwierzętom nie dokuczajcie, ani ich nie męczcie. Bo taki czyn obraża Pana Boga. Bóg bowiem dał zwierzęta ludziom do pomocy w naszym codziennym życiu. Co by rolnik zrobił, który nie ma traktora, bez konia. Albo co by piły dzieci, gdyby nie było dobrej krowy, która daje smaczne mleko. Jak cicho i nudno byłoby na świecie, gdyby zabrakło ptaków. Kochajcie wszystkie zwierzęta, bo Bóg z miłości do nas wszystkie je stworzył.

Kiedy wypada mi już zakończyć ten list do Was, Kochane Dzieci, mieszkające w różnych miastach, miasteczkach i po wsiach naszej pięknej Archidiecezji Wrocławskiej, mam do was jeszcze prośbę. Kiedy wieczorem mówicie modlitwę, to chwilę zastanówcie się: co ja dziś dobrego zrobiłem, komu pomogłem? I poproście na zakończenie Pana Jezusa, by Wam w dniu jutrzejszym dopomógł, abyście mogli wykonać jeszcze więcej dobrych uczynków. Tak przeżywając Adwent, przygotujecie się dobrze na Radosne Święta Bożego Narodzenia.

Zyczę Wam, abyście były zdrowe, zdolne i mądre, ale nade wszystko życzę, żebyście były dobre jako dzieci i kiedyś jako dorośli. Niech Wasi rodzice pomogą Wam być dobrymi dziećmi Bożymi, dobrymi ludźmi. A jako prezent przyjmijcie ode mnie Ofiarę Mszy św., którą odprawię za Was w katedrze wrocławskiej w świętą noc Bożego Narodzenia, i błogosławieństwo Trójcy Świętej.

ARCYBISKUP METROPOLITA WROCŁAWSKI
† HENRYK GULBINOWICZ

Kuria Metropolitalna Wrocławska
50-328 Wrocław, ul. Katedralna 13
L. dz. 4375/79

Zarządzenie

Powyższy List Pasterski Księdza Arcybiskupa Metropolity należy odczytać podczas wszystkich Mszy św. dla dzieci, w drugą niedzielę Adwentu — 9 grudnia br.

(—) † Biskup Tadeusz Rybak
Wikariusz Generalny

12

DO DUCHOWIEŃSTWA I WIERNYCH ARCHIDIECEZJI WROCŁAWSKIEJ (DWUDZIESTOLECIE SAKRY BISKUPIEJ KS. BISKUPA W. URBANA — 7 LUTEGO 1980 ROKU)

Zwracam się do Was, Drodzy Diecezjanie, z serdecznym zaproszeniem do modlitwy w intencji Najdostojniejszego Księdza Biskupa Wincentego Urbana, Wikariusza Generalnego Archidiecezji Wrocławskiej, który dnia 7 lutego 1980 roku obchodzić będzie 20-lecie przyjęcia sakry biskupiej.

Jak nas poucza Sobór Watykański II, przez święcenia biskupie „udzielana jest łaska Ducha świętego i wyciskane święte znamię, tak że biskupi w sposób szczególny i dostrzegalny przejmują rolę samego Chrystusa, Mistrza, Pasterza i Kapłana i w Jego zastępstwie działają". (LG 21). Przez święcenia te biskup zostaje włączony do Kolegium Następców Apostołów i otrzymuje świętą władzę pasterską, a tym samym posłannictwo służenia Ludowi Bożemu przez nauczanie, uświęcanie sakramentami, budowanie wspólnoty żywego Kościoła.

Przed dwudziestu laty tą świętą władzą i apostolskim posłannictwem został obdarzony Ksiądz Biskup Wincenty Urban.

Najdostojniejszy Jubilat urodził się dnia 13 lutego 1911 r. w Grodzisku koło Przeworska. Szkołę średnią ukończył w Leżejsku, a następnie wstąpił do Seminarium Duchownego we Lwowie. Po ukończeniu studiów teologicznych na uniwersytecie Jana Kazimierza przyjął dnia 28 czerwca 1936 r. święcenia kapłańskie z rąk Arcybiskupa Lwowskiego Bolesława Twardowskiego. Jako kapłan pracował w duszpasterstwie nie zaniedbując pracy naukowej. Po trudnych latach wojennych przybył w roku 1945 jako repatriant na Opolszczyznę, gdzie został proboszczem parafii Grodziec. W roku 1946 Administrator Apostolski Archidiecezji Wrocławskiej powierza Mu kierownictwo Archiwum i Muzeum Diecezjalnego oraz Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu. W następnym roku otrzymuje nominację na profesora Wyższego Seminarium Duchownego w tym mieście. Zadania te pełni do dziś. Gorliwość kapłańska i pracowitość Ks. Wincentego Urbana zwracała uwagę Władzy Kościelnej. Ojciec św. Jan XXIII powo-

łuje Go do godności biskupiej i kieruje do pomocy ówczesnemu Ordynariuszowi Wrocławskiemu Księdzu Arcybiskupowi Bolesławowi Kominkowi. Święceń biskupich udzielił Jubilatowi Ksiądz Kardynał Stefan Wyszyński Prymas Polski, przy współudziale Arcybiskupa Bolesława Kominka oraz Arcybiskupa Krakowskiego Eugeniusza Baziaka dnia 7 lutego 1960 roku w katedrze Wrocławskiej. Od tego dnia Ksiądz Biskup Wincenty Urban pełni niestrudzenie posługę biskupią głosząc słowo Boże, udzielając Sakramentów św., odwiedzając z wizytą duszpasterską parafie naszej Archidiecezji. Z gorliwą pracą duszpasterską Biskup Jubilat łączy pracowicie i ofiarnie pracę naukową. Ceniony jest Jego wkład do naukowych badań z zakresu historii Kościoła, a zwłaszcza historii Kościoła na Dolnym Śląsku. Jako długoletni profesor kształtuje umysły i serca przyszłych kapłanów.

XX-lecie posłannictwa pasterskiego Księdza Biskupa Wincentego Urbana niech będzie szczególną okazją do wyrażenia naszej wdzięczności Bogu za wszystkie łaski, jakie poprzez Jego posługę biskupią wylał na Lud Boży. Modlitwą zanoszoną za przyczyną Matki Najśw., św. Jadwigi i Swiętych Patronów Dolnośląskiej Ziemi, okażmy także wdzięczność Księdzu Biskupowi za Jego ofiarny trud i poświęcenie. Prośmy też o drowie i błogosławieństwo Boże na dalsze lata Jego biskupiej służby.

Uroczystą Mszę świętą odprawi Dostojny Jubilat w Katedrze Wrocławskiej dnia 7 lutego br. o godz. 18.30. Homilię wygłosi Ks. Biskup Profesor Marian Rechowicz z Lubaczowa, Arcypasterz macierzystej Archidiecezji Jubilata.

Na uroczystość tę serdecznie zapraszam Duchowieństwo i Wiernych Archidiecezji, a zwłaszcza Kapitułę Metropolitalną, Wyższe Seminarium Duchowne, Duchowieństwo i Wiernych miasta Wrocławia.

Wrocław, w uroczystość Objawienia Pańskiego 1980 r.

Arcybiskup Metropolita Wrocławski
(—) † Henryk Gulbinowicz

Kuria Metropolitalna Wrocławska
50-328 Wrocław, Katedralna 13
L. dz. 15/80

Zarządzenie

Powyższą Odezwę Metropolity Wrocławskiego należy odczytać w niedzielę 27 stycznia br. podczas wszystkich Mszy św.

Wrocław, 6. I. 1980 r.

Wikariusz Generalny
(—) † Bp Tadeusz Rybak

13

DEKRET EREKCYJNY
PARAFII PW. M. B. CZĘSTOCHOWSKIEJ W LIGOCIE MAŁEJ
DEKANAT: OLEŚNICA

Na chwałę Boga Wszechmogącego oraz na pożytek Kościoła Świętego i dobra duchowego Ludu Bożego miejscowości Ligota Mała, Krzeczyn, Ligota Wielka, Zimnica, Smolna, z a r z ą d z a m i p o d a j ę do wiadomości co następuje:

§ 1

Mając na uwadze potrzeby duszpasterskie wiernych, którzy uczęszczają stale do Ligoty Małej i są obsługiwani przez duszpasterza tamże zamieszkałego, po dokładnym rozpatrzeniu sprawy wysłuchania zainteresowanych stron na mocy kan. 1427 KPK i motu proprio Ecclesiae Sanctae Nr 2163

e r y g u j e m y

niniejszym rzymskokatolicką parafię, pod wezwaniem Matki Bożej Częstochowskiej w Ligocie Małej.

§ 2

Nowa parafia powstaje z miejscowości: Ligota Mała, Krzeczyn, Ligota Wielka, Zimnica i Smolna. Ligota Mała, Krzeczyn, Ligota Wielka i Zimnica przynależały do parafii Oleśnica. Miejscowość Smolna przynależała do parafii Solniki Wielkie.

§ 3

Nową parafię przyłączamy do Dekanatu Oleśnica.

§ 4

Beneficjum proboszczowskie przy kościele pw. M. B. Częstochowskiej, które niniejszym erygujemy w myśl kan. 1414 § 2 KPK nie posiada żadnego majątku. Na utrzymanie beneficjata służyć będą ofiary wiernych za posługi duszpasterskie.

§ 5

Ciężar utrzymania kościoła, budynków kościelnych i parafialnych, plebańskich i sprawianie sprzętów i przedmiotów do służby Bożej oraz utrzymanie personelu kościelnego spoczywa na parafii.

§ 6

Duszpasterza, któremu nadajemy tytuł proboszcza (parochus) powołuje Ordynariusz Wrocławski.

§ 7

Proboszcz nowego kościoła parafialnego posługiwać się będzie urzędową pieczęcią z napisem w otoku (Matka Boska Częstochowska): „Sigillum Ecclesiae paroecialis rom.-cath. B. M. V. Częstochoviensis in Ligota Mała" lub „Rzym. Katol. Kościół parafialny M. B. Częstochowskiej w Ligocie Małej.

§ 8

Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem 17 grudnia 1979 r.

§ 9

Tekst niniejszego dekretu należy opublikować w kościele parafialnym w Ligocie Małej, w Oleśnicy, i w Solnikach Wielkich, w najbliższą niedzielę, podczas wszystkich nabożeństw.

Dan we Wrocławiu dnia 30 listopada 1979 r.

Ks. dr Hieronim Kocyłowski
Kanclerz Kurii

† Henryk Gulbinowicz
Arcybiskup Metropolita Wrocławski

IV. ZARZĄDZENIA I KOMUNIKATY KURII METROPOLITALNEJ

14

DO DUCHOWIEŃSTWA I WIERNYCH ARCHIDIECEZJI WROCŁAWSKIEJ DZIESIĘCIOLECIE KONSEKRACJI KS. ARCYBISKUPA METROPOLITY WROCŁAWSKIEGO — DNIA 2 LUTEGO 1980 ROKU

„Bo jeden jest Bóg; jeden jest pośrednik między Bogiem i ludźmi, człowiek Chrystus Jezus, który wydał samego siebie na okup za wszystkich" (I Tym. 2, 5).

Wprawdzie Chrystus Pan jest niewidzialnym rządcą Kościoła świętego, ale widzialną władzę sprawuje w nim papież i złączony z nim episkopat.

Sam Chrystus wybrał apostołów i posłał ich na świat, by przepowiadali w Jego imieniu „królestwo Boże", oparte o prawdę, dobro i miłość. Ich posłannictwo ma trwać do końca ludzkich czasów. Następcami apostołów w urzędzie są biskupi. Bardzo wyraźnie przypomina tę prawdę w naszych czasach „Konstytucja dogmatyczna o Kościele" (n. 18) II Soboru Watykańskiego. Podkreśla ona wyraźnie, iż „Jezus Chrystus, Pasterz wiekuisty, założył Kościół, posławszy Apostołów, tak jak sam został posłany przez Ojca (por. J 20, 21); chciał też, aby ich następcy, mianowicie biskupi, byli w Kościele Jego pasterzami aż do skończenia świata". Podobnie „Dekret o działalności misyjnej Kościoła" II Soboru Watykańskiego akcentuje, że: „Wszyscy biskupi jako członkowie ciała biskupiego, będącego dalszym ciągiem kolegium Apostołów, zostali konsekrowani nie tylko dla jakiejś diecezji, ale i dla zbawienia całego świata".

Wśród wielu zadań posługi biskupiej warto tu przypomnieć słowa z tekstu „Pontyfikału rzymskiego", że obowiązkiem biskupa jest „sądzić, tłumaczyć, konsekrować, święcić, ofiarować, chrzcić i bierzmować".

W 1977 roku papież Paweł VI wypowiedział do biskupów francuskich zastanawiające zdanie, że do duszpasterskich zadań biskupa należy: „gwarantowanie jedności w wierze!". Stąd też słusznie odbyte w 1975 roku w Rzymie III Sympozjum biskupów Europejskich obrało temat „Biskup sługą wiary".

Biskup spełnia swą misję w Kościele Chrystusowym w łączności z następcą św. Piotra — papieżem. Pięknie o tej misji, z właściwą sobie ekspresją, mówi św. Grzegorz z Nysy, że Chrystus dał biskupom przez św. Piotra klucze niebieskich dóbr.

Łączność członków Kościoła świętego ma być oczywista i jasna. Św. Ignacy z Antiochii bardzo wymownie pisze o tej sprawie: „kto przebywa w pobliżu ołtarza jest czysty. Kto się zaś trzyma zdala od ołtarza, czysty nie jest, to znaczy: kto czyni cokolwiek bez biskupa, starszyzny i diakonów, nie ma sumienia czystego".

Na tym tle lokalny Kościół wrocławski, prastary, organizacyjnie sięgający 1000 roku w dziejach Polski, posiada, począwszy od biskupa Jana, bogaty poczet swych ordynariuszy, odpowiedzialnych za swe posłannictwo. Jako 57-my piastun tej godności kroczy Arcybiskup Henryk GULBINOWICZ, konsekrowany na biskupa w Białymstoku 8 lutego 1970 roku, mianowany przez Ojca Świętego Pawła VI Arcybiskupem-Metropolitą we Wrocławiu 15 grudnia 1975 roku. Przypadająca rocznica 10-lecia Konsekracji Arcybiskupa Henryka GULBINOWICZA odbędzie się w Katedrze Wrocławskiej w uroczystość Matki Bożej Gromnicznej 2 lutego 1980 roku, o godzinie 18.30, na którą serdecznie zapraszamy.

W związku z tą uroczystością i w łączności ze swoim Arcypasterzem — Kapłani i Wierni będą pamiętać w tym dniu w swych modlitwach i Mszach świętych o potrzebach i troskach swego Ordynariusza. W całej Archidiecezji należy wśród modlitw powszechnych każdej Mszy św. włączyć orację w intencji Ordynariusza o Boże błogosławieństwo na trudne zadania Jego duszpasterstwa, polecając Go orędownictwu Niepokalanej Bożej Matki.

Wyznał ongiś św. Paweł Apostoł piękne słowa: „Wsparty pomocą Bożą, ostałem się po dzień dzisiejszy, dając świadectwo małym i wielkim i nic nie mówiąc ponad to, co zapowiadali Prorocy i Mojżesz: że Chrystus ma cierpieć i że będzie pierwszym, który po zmartwychwstaniu będzie zwiastował światło narodowi i poganom" (Dzieje Apostolskie 26, 22—23).

W Uroczystość 10-lecia Konsekracji Ks. Arcybiskupa Metropolity życzymy Jemu, niech Go wspomagają łaski Boże w zaszczytnym świadectwie swego posłannictwa dla dobra Ludu Bożego Archidiecezji Wrocławskiej.

W imieniu Księży Biskupów Sufraganów i Kurii Metropolitalnej

(—) † BISKUP WINCENTY URBAN

KURIA METROPOLITALNA WROCŁAWSKA
L. dz. 4997/79

Zarządzenie

Odezwę należy odczytać w niedzielę 20 stycznia 1980 roku w czasie wszystkich Mszy świętych.

(—) † BISKUP WINCENTY URBAN

Wrocław, dnia 29 grudnia 1979 r.

15

KORONACJA MATKI BOSKIEJ WAMBIERZYCKIEJ ODBĘDZIE SIĘ DNIA 17 SIERPNIA 1980 ROKU

Oddawanie czci Matce Najświętszej przed Jej obrazami i figurami jest od wieków jedną z form kultu Maryjnego rozpowszechnioną w Kościele. W każdym niemal zakątku ziemi polskiej znajduje się jakiś wizerunek, obraz lub statua Maryi, do którego to wizerunku śpieszą liczni pielgrzymi, aby przez Jej pośrednictwo i orędownictwo otrzymać od Boga upragnione łaski. Przez pobożną modlitwę, szczere nawrócenie i pokutę dzięki wstawiennictwu Maryi Najświętszej odnajdują ludzie sens swego życia i przyjaźń z Chrystusem Zbawicielem.

Wśród wielu wizerunków Matki Bożej znajdujących się w naszych kościołach i kaplicach, niektóre doznają szczególniejszej czci ze względu na starożytność kultu oraz na wielość otrzymanych w danym miejscu dobrodziejstw Bożych. Dzięki temu miejsca te z biegiem lat stały się ośrodkami żywego życia religijnego, wzmożonej pobożności i dlatego nazwano je sanktuariami Maryjnymi. Natomiast obrazy względnie figury — z powodu nadzwyczajnych wydarzeń religijnych, jakie tam miały miejsce — określono jako „cudowne" lub „łaskami słynące". Wokół tych wizerunków zaczęło się bowiem koncentrować życie religijne, niekiedy o bardzo szerokim zasięgu.

Dla podkreślenia szczególniejszej wagi danego obrazu lub figury Matki Najświętszej wytworzył się w dawnych wiekach zwyczaj uroczystego nakładania na głowę Maryi i Pana Jezusa złotych koron. Zwyczaj ten aprobowany przez Stolicę Apostolską przetrwał do naszych czasów i zwany jest uroczystą koronacją.

Jest to akt religijny, mający na celu stwierdzenie przez Najwyższy autorytet Kościoła Nauczającego, starożytność kultu oraz związaną z nim tradycję pobożną wiernego ludu. W kulcie tym bowiem wyraża się wiara i miłość Kościoła przekazywana z pokolenia w pokolenie poprzez całe stulecia. Przez akt koronacyjny chcemy podkreślić szczególniejszą rolę, jaką spełnia Matka Boża w dziejach naszego zbawienia, a także wyrazić wdzięczność za Jej wstawiennictwo u Boga za nami.

Na podstawie niektórych opracowań można przyjąć, że w Polsce specjalnej czci doznaje około 670 wizerunków Matki Boskiej, w tym 560 obrazów oraz 104 figury. Jeśli idzie o te ostatnie, to najwięcej mamy ich na północy i południu kraju, gdzie zaznaczył się bardziej wpływ religijnej

kultury chrześcijaństwa zachodniego. Bowiem na zachodzie rozwinął się znacznie kult posągów, podczas gdy na wschodzie zdobył przewagę kult obrazów (ikon).

Badacze podkreślają, że pierwsze sanktuaria Maryjne na ziemiach polskich powstawały pod bezpośrednim wpływem chrześcijaństwa zachodniego, gdzie przedmiotem szczególniejszej czci były właśnie figury.

Do najwcześniejszych, bo sięgających XII i XIII wieku należą niewielkich rozmiarów drewniane figurki Matki Najświętszej w Bardzie Śl. i w Wambierzycach w Ziemi Kłodzkiej. (Por. Ks. H. Padel: „Cześć Jej świątkom..." — Przewodnik Katolicki, nr 20. 1962, str. 320).

3 lipca 1966 r. z okazji Tysiąclecia chrześcijaństwa w Polsce odbyła się uroczysta koronacja figury Matki Boskiej w Bardzie Śl. Akt ten stał się okazją wzmożenia pracy duszpasterskiej i ożywienia ruchu pielgrzymkowego w tym sanktuarium.

Wyrazem naszej wdzięczności za wielowiekową opiekę Maryi nad Ludem Bożym Dolnego Śląska ma być uroczysta koronacja figurki Matki Boskiej w Wambierzycach, przewidziana na niedzielę 17 sierpnia 1980 r.

Przez ten uroczysty akt koronacji pragniemy wyrazić cześć dla Matki Najświętszej, głęboką wdzięczność dla Jej przemożnego orędownictwa za nami u Pana oraz chcemy przekazać następnym pokoleniom Polaków — już tutaj na Dolnym Śląsku wyrosłym — żywą pochodnię wiary oraz radosny płomień kultu dla Królowej i Matki Kościoła.

Konferencje rejonowe dla Duchowieństwa Diecezjalnego i Zakonnego Dolnośląskiej Archidiecezji, z okazji zbliżającej się koronacji figurki Matki Boskiej w Wambierzycach odbyły się w dniach 19, 20, 21, 22 i 23 listopada 1979 r.

Sanktuarium Wambierzyckie, staraniami niezwykle ofiarnego O. Tadeusza Michalika TJ zostało należycie przygotowane do tego aktu, na dzień 17 sierpnia 1980 roku. Celem szczegółowego zapoznania WW. Duchowieństwa Diecezjalnego i Zakonnego z miejscem bardzo już dawnego kultu Matki Bożej, z polecenia Ks. Arcybiskupa Metropolity Wrocławskiego Henryka Gulbinowicza zostały zorganizowane Rejonowe Dni Skupienia, w następujących terminach: dnia 19 listopada 1979 r. ((poniedziałek) dla Dekanatów: Wrocław-Południe, Wrocław-Północ, Wrocław-Wschód, Wrocław-Zachód, Gryfów Śl., Jelenia Góra-Wschód, Jelenia Góra-Zachód, Kamienna Góra, Lubomierz, Wałbrzych-Północ; dnia 20 listopada 1979 r. (wtorek) dla Dekanatów: Bolesławiec-Wschód, Bolesławiec-Zachód, Dzierżoniów-Południe, Dzierżoniów-Północ, Lubań Sl., Sobótka, Strzegom, Świdnica, Wałbrzych-Południe, Zgorzelec; dnia 21 listopada 1979 r. (środa) dla Dekanatów: Wrocław-Katedra, Wrocław-Sródmieście, Jawor, Legnica, Lubin, Ścinawa, Złotoryja; dnia 22 listopada 1979 r. (czwartęk) dla Dekanatów: Borów, Brzeg, Kamieniec Ząbkowicki, Kąty Wrocławskie, Oleśnica, Oława, Syców, Środa Śl., Wiązów, Ząbkowice, Ziębice; dnia 23 listopada 1979 r. (piątek) dla Dekanatów: Bystrzyca Kłodzka, Góra Śl., Kłodzko, Milicz, Namysłów, Nowa Ruda, Polanica Zdrój, Trzebnica, Wołów.

16

PORZĄDEK DZIENNY REJONOWYCH DNI SKUPIENIA DLA DUCHOWIEŃSTWA ARCHIDIECEZJI WROCŁAWSKIEJ — WAMBIERZYCE, 19—23 LISTOPADA 1979 R.

Godz. 9.45 — Przygotowanie do Mszy św.
10.00 — Msza św. koncelebrowana — przewodniczą Księża Biskupi,
— Homilia: „Teologiczne podstawy kultu Matki Bożej", O. Bronisław Mokrzycki TJ.
11.30 — Obrady:
— Zagajenie i wprowadzenie w tematykę Dnia Skupienia — Księża Biskupi.
— Wykład I: „Sanktuarium Wambierzyckie i jego miejsce w życiu religijnym Ludu Bożego Dolnego Śląska", O. Stanisław Mól, TJ.
— Dyskusja.
13.00 — Przerwa obiadowa.
14.00 — Wykład II: „Inicjatywy duszpasterskie związane z przygotowaniem Ludu Bożego Dolnośląskiej Archidiecezji do uroczystej koronacji Matki Bożej Wambierzyckiej", O. Stanisław Mól TJ.
— Dyskusja.
— Komunikaty Kurii Metropolitalnej,
— Podsumowanie Dni Skupienia.
— Adoracje Najśw. Sakramentu.

Dnia 19 i 20 listopada 1979 roku konferencji przewodniczył Ks. Biskup T. Rybak, dnia 21 i 22 listopada — Ks. Biskup W. Urban, dnia 28 listopada — Ks. Arcybiskup Metropolita H. Gulbinowicz.

Dnia 24 listopada 1979 roku odbył się w Wambierzycach Dzień Skupienia dla Katechetów i Katechetek Archidiecezji Wrocławskiej z programem jak wyżej — obradom przewodniczył Ks. Biskup A. Dyczkowski i Ks. Wizytator St. Turkowski.

17

ŚWIĘCENIA

1. J. E. Ks. Biskup Sufragan Adam Dyczkowski udzielił w Bagnie Śl. święceń kapłańskich diakonowi Krzysztofowi Marianowi Świętoń, ze Zgromadzenia Księży Salwatorianów: dnia 29 września 1979 r.

2. J. E. Ks. Biskup Sufragan Adam Dyczkowski udzielił we Wrocławiu święceń Diakonatu klerykowi Andrzejowi Kobylińskiemu ze Zgromadzenia Księży Klaretynów dnia 27 października 1979 r.

3. J. E. Ks. Biskup Sufragan Adam Dyczkowski przyjął w Katedrze Wrocławskiej do grona kandydatów do diakonatu i kapłaństwa 47 alumnów Metropolitalnego Wyższego Seminarium Wrocławskiego dnia 31 października 1979 r.

4. Ceremonii obłóczyn 37 alumnów Metropolitalnego Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu dokonał w Katedrze Wrocławskiej J. E. Ks. Biskup Tadeusz Rybak, dnia 8 grudnia 1979 roku.

18

NOMINACJE

Mianowani: Ks. Edmund Balasiński, wikariusz parafii św. Piotra i Pawła w Kamiennej Górze — dziekanem Dekanatu Kamienna Góra; Ks. dr Roman Drozd — prefektem Metropolitalnego Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu; Ks. Bronisław Kazak, administrator w Tyńcu — p.o. dziekana Wrocław-Południe; Ks. Andrzej Kubera TS, administrator parafii św. Michała we Wrocławiu — wicedziekanem Dekanatu Wrocław-Katedra; Ks. Jan Maciołek, wikariusz parafii św. Stanisława w Swidnicy — kapelanem szpitala tamże; Ks. mgr Stanisław Paszkowski — diecezjalnym referentem duszpasterstwa rodzin; Ks. Stanisław Pikul, administrator parafii Św. Rodziny we Wrocławiu — dziekanem Dekanatu Wrocław-Południe.

19

ZMIANY WŚRÓD DUCHOWIEŃSTWA
MIANOWANI ADMINISTRATORZY

Ks. Ludwik Adamski — w Wińsku; Ks. Janusz Drelichowski — w Kruszynie; Ks. Władysław Dusiński CM — w Radziądzu; Ks. Ireneusz Faba TS — w Twardogórze; Ks. Karol Gardulski — w Bożkowie; Ks. Józef Gotter TS — w Trzebnicach Lubińskich; Ks. Jan Górecki — w Gostkowie; Ks. Ryszard Jakubowski — w Siekierczynie; Ks. Tadeusz Jurek — w Walimiu; Ks. Tadeusz Juściński MSF — w Szczytniku; Ks. Sewerian Kaczór w Łozinie; Ks. Zygmunt Kamiński — wikariusz parafii Wniebowzięcia N.M.P. w Bolesławcu — w Kruszynie k. Bolesławca; Ks. Stanisław Kaszowicz — w Stobnie; Ks. Janusz Kęska — w Jodłowie z siedzibą w Pisarach; Ks. Jan Kisz — w Szewcach; Ks. Jan Korczyński — w Mściszowie z siedzibą w Gościszowie; Ks. Ludwik Kośmidek — w Lubomierzu; Ks. Andrzej Kubera TS — w parafii św. Michała we Wrocławiu; Ks. Konrad Latusek TS — w Grabownie Wielkim; Ks. Stanisław Mackiewicz — w Gądkowicach; Ks. Stanisław Madej TS — w Goszczu; Ks. Stanisław Majda — w Ligocie Małej; Ks. Emil Młynarski — w Włodzicach Wielkich; Ks. Jan Motyka TS — w Trzebicku Górnym; Ks. Kazimierz

Olejniczak MSF — w Szczytnie Śl.; O. Stanisław Paszewski OFM — w Krynicznie; Ks. Józef Piłat — w Nasławicach; Ks. Edmund Piotrzkowski — w Starczówku; Ks. Marian Rymarz CM — w Żmigrodzie; Ks. Jan Słomka — w Nowogrodźcu; Ks. Aleksander Stankiewicz — w Wierzchowicach; Ks. Roman Suchecki — w Chojnowie; Ks. Tadeusz Szacoń — w Wawrzeńczycach; Ks. Józef Tusiński — w parafi św. Krzyża w Świeradowie; O. Gustaw M. Tyburczy OFMCap — w parafii św. Augustyna we Wrocławiu; Ks. Erwin Wieczorek — w Moczydlnicy Klasztornej.

MIANOWANI WIKARIUSZAMI

Ks. Edmund Balasiński, administrator w Lubawce — w parafii św. Piotra i Pawła w Kamiennej Górze; Ks. Stanisław Chabiński SAC — w parafii św. Franciszka w Wałbrzychu; Ks. Piotr Czerniak TJ — w parafii Wniebowzięcia N.M.P. w Kłodzku; O. Kornel Dworaczek OFM — w Krynicznie; Ks. Henryk Grela SAC — w parafii św. Franciszka w Wałbrzychu; O. Florian Grocholski OFM — w parafii św. Antoniego we Wrocławiu-Karłowicach; Ks. Eryk Hober, administrator w Rząsinach — w Lubawce; Ks. Józef Kowalski SP — w Jeleniej Górze-Cieplicach; Ks. Jan Liszka SDS — w Koczurkach; Ks. Werner Macha, wikariusz we Wrocławiu-Brochowie — w Rząsinach; Ks. Kazimierz Malinoś, administrator parafii św. Piotra i Pawła w Kamiennej Górze — we Wrocławiu-Brochowie; Ks. Roman Pchła SDS — w Trzebnicy; Ks. Władysław Pietryka TJ — w parafii św. Klemensa we Wrocławiu; O. Gabriel Popiołek OFM — w parafii św. Franciszka w Dusznikach Zdroju; Ks. Marian Sawiński po urlopie — w Nowogrodźcu; O. Rafał Segiel OFM — w parafii M. B. Różańcowej w Kłodzku; Ks. Tadeusz Słonina SDS — w Obornikach Sl.; O. Ignacy Sikora OFM — duszpasterzem akademickim w parafii św. Antoniego we Wrocławiu-Karłowicach; Ks. Tadeusz Tabak SDS — w Dobroszycach; Ks. Feliks Urban TS — w parafii M. B. Częstochowskiej w Lubinie; Ks. Kazimierz Więsyk SAC — w parafii Najśw. Serca P. J. w Ząbkowicach; Ks. Marian Wierzbanowski TJ — w Wambierzycach: O. Jakub Włodarczyk OFM — w parafii św. Antoniego we Wrocławiu-Karłowicach; O. Arkadiusz Wójcik OFM — w parafii M. B. Różańcowej w Kłodzku; Ks. Zygmunt Woszczak SP — w Jeleniej Górze-Cieplicach; O. Baldwin Ziętara OCist. — w Krzeszowie.

PRZENIESIENI S. WIKARIUSZE

Ks. Czesław Barczewski z Polkowic — do Jedliny Zdroju; Ks. Kazimierz Bryliński z Wrocławia-Muchoboru Wielkiego do Polkowic; Ks. Piotr Kudokas z Gryfowa Śl. do Wąsosza; Ks. Daniel Wójcik TS z parafii M. B. Częstochowskiej w Lubinie do Zimnej Wody z siedzibą w Grzymalinie.

ODWOŁANI PRZEZ WŁADZE ZAKONNE

Ks. Edward Braciszewicz TS — administrator w Trzebicku Górnym; O. Joachim Dyrszlag OFM — wikariusz parafii św. Antoniego we Wrocławiu-Karłowicach; Ks. Czesław Gałecki TS — administrator w Trzebnicach Lubińskich; O. Celestyn Giba OFMCap. — administrator parafii św. Augustyna we Wrocławiu; O. Tomasz Glombik OFM — wikariusz w parafii M. B. Różańcowej w Kłodzku; Ks. Jan Grabowski TS — dziekan w Lubinie; Ks. Kazimierz Jurga TS — wikariusz w Zimnej Wodzie z siedzibą w Grzymalinie; Ks. Antoni Klag MSF — administrator w Szczytniku; Ks. Zygmunt Kowalczyk SAC — wikariusz parafii Najśw. Serca P. J. w Ząbkowicach Śl.; Ks. Henryk Matusik SDS — wikariusz w Dobroszycach; O. Kapistran Martzall OFM — administrator w Krynicznie; Ks. Józef Możdrzeń TJ — wikariusz w parafii św. Klemensa we Wrocławiu; Ks. Antoni Myśliwiec SDS — wikariusz w Obornikach Śl.; Ks. Władysław Nowak TS — administrator parafii św. Michała we Wrocławiu; Ks. Stefan Potoniec SAC — wikariusz parafii św. Franciszka w Wałbrzychu; Ks. Jan Raczek SP — wikariusz w Jeleniej Górze-Cieplicach; O. Franciszek Rosiński OFM — duszpasterz akademicki w parafii św. Antoniego we Wrocławiu-Karłowicach; O. Grzegorz Rudol OFM — wikariusz w Krynicznie; Ks. Zbigniew Sareło SAC — wikariusz parafii św. Franciszka w Wałbrzychu; Ks. Józef Schroeder SDS — wikariusz w Koczurkach; Ks. Henryk Skórski TS — duszpasterz akademicki w parafii św. Michała we Wrocławiu; O. Zygmunt Skrzydło OFM — wikariusz parafii M. B. Różańcowej w Kłodzku; Ks. Antoni Staszewski TS — administrator w Twardogórze; Ks. Józef Wesoły TS — administrator w Goszczu; O. Augustyn Węgrzyn OCist — wikariusz w Krzeszowie; Ks. Zdzisław Wietrzak TJ — wikariusz parafii Wniebowzięcia N.M.P. w Kłodzku; Ks. Franciszek Witek TS — administrator w Grabownie Wielkim.

URLOP NAUKOWY OTRZYMAŁ: Ks. dr Michał Chłopowiec, profesor Metropolitalnego Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu do RFN; **URLOP ZDROWOTNY OTRZYMAŁ:** Ks. Władysław Kliś wikariusz parafii św. Barbary w Nowej Rudzie.

Na własną prośbę zwolniony z obowiązków administratora: Ks. Stanisław Synówka w Uniegoszczy.

ZMARLI:

Ks. Tadeusz Babiak, kapelan honorowy Ojca św. dziekan Dekanatu Wrocław-Wschód, proboszcz parafii p.w. św. Jerzego i Podwyższenia Krzyża Św. we Wrocławiu-Brochowie zmarł dnia 17 listopada 1979 roku, w 76 roku życia a w 51 roku kapłaństwa we Wrocławiu-Brochowie, pochowany tamże dnia 21 listopada 1979 roku.

Ks. Józef Ćwirko, kapłan emeryt z diecezji Gdańskiej, zmarł 18 listopada 1979 roku we Wrocławiu, w 73 roku życia, a w 44 roku kapłaństwa, pochowany we Wrocławiu na cmentarzu św. Wawrzyńca, ul. Bujwida, dnia 22 listopada 1979 roku.

Ks. Jan Dmochowski, kapłan-emeryt, fgr, były kapelan Sióstr Bożego Serca w Bardzie Śl., zmarł dnia 27 listopada 1979 roku w Pieszycach, w 77 roku życia, a w 48 roku kapłaństwa, pochowany dnia 30 listopada 1979 roku w miejscowości Rosochate Kościelne — diecezja Łomża.

Ks. Julian Kowalski, kapłan-emeryt, zmarł dnia 9 grudnia 1979 roku w Pławnicy, parafia Idzików, w 94 roku życia, a w 59 roku kapłaństwa, pochowany dnia 12 grudnia 1979 roku w Wojniczu.

Ks. Władysław Makarczuk, kapłan-emeryt, kapelan Sióstr de Notre Dame w Świebodzicach, zmarł dnia 17 grudnia 1979 r., w 80 roku życia, a w 56 roku kapłaństwa, pochowany dnia 20 grudnia 1979 r. w Roztokach.

Ks. Władysław Kądziołka, emeryt, przebywający w Prochowicach zmarł w szpitalu w Legnicy dnia 15 stycznia 1980 roku, w 76 roku życia a w 52 roku kapłaństwa, pochowany dnia 17 stycznia 1980 r. w Prochowicach.

Niech odpoczywają w pokoju!

20

POSIEDZENIE RADY KAPŁAŃSKIEJ ARCHIDIECEZJI WROCŁAWSKIEJ DNIA 5 GRUDNIA 1979 ROKU

Dnia 5 grudnia 1979 roku odbyła swe doroczne posiedzenie Rada Kapłańska Archidiecezji Wrocławskiej. Obrady rozpoczęły się w kaplicy Metropolitalnego Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu koncelebrowaną Mszą św. pod przewodnictwem Ks. Arcybiskupa Metropolity Wrocławskiego Henryka Gulbinowicza. Homilię wygłosił Ks. Prałat Aleksander Zienkiewicz.

Program posiedzenia obejmował:

1. Zagajenie Ks. Arcybiskup Metropolita Wrocławski.
2. Odczytanie protokołu z ostatniego posiedzenia.
3. Formacja ascetyczna kapłanów — referat Ks. Prałata J. Pazdura.
4. Dyskusja, która dotyczyła szczególnie sprawy odprawiania zamkniętych dorocznych rekolekcji kapłanów.
5. Projekt statutu Rady Kapłańskiej — referował Ks. dr Edward Górecki — statut został przyjęty i zaaprobowany przez uczestników posiedzenia.
6. Pomoc pieniężna dla parafii potrzebujących — referował Ks. Biskup Tadeusz Rybak.
7. Podsumowanie obrad i zakończenie — Ks. Arcybiskup Metropolita Wrocławski.

Posiedzenie zakończyło się o godz. 15-ej.

21

TERMINY REKOLEKCJI KAPŁAŃSKICH W ROKU 1980

Seminarium Duchowne:

I. seria od 30. VI.	godz. 12.00	— 3. VII.	godz. 12.00
I. seria od 28. VII.	12.00	— 31. VII.	12.00
III. seria od 4. VIII.	12.00	— 7. VIII.	12.00

Bardo Śl.

I. seria od 9. VI.	godz. 12.00	— 12. VI.	godz. 12.00
II. seria od 18. VIII.	12.00	— 21. VIII.	12.00

Zgłoszenia należy nadsyłać do Wydziału Duszpasterstwa naszej Kurii najpóźniej do dnia 30 maja 1980 r.

22

PAŃSTWOWY WOJEWÓDZKI INSPEKTOR SANITARNY WE WROCŁAWIU, UL. MARII SKŁODOWSKIEJ-CURIE 75/77 — PISMEM Z DNIA 26 LISTOPADA 1979 R. NR HK/0/579/1603/79 — POWIADOMIŁ NASZĄ KURIĘ W SPRAWIE ZEZWOLEŃ NA DOKONANIE EKSHUMACJI ZWŁOK:

W związku z otrzymaniem w ostatnim okresie szeregu niekompletnych lub niewłaściwie sporządzonych wniosków o wydanie zezwolenia na dokonanie ekshumacji zwłok — a także stwierdzeniem niedostatecznego przygotowania wykonawcy do ich przeprowadzenia — informuję, że wydanie zezwolenia może nastąpić tylko w oparciu o obowiązujące przepisy, a mianowicie:

I. Zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 31. I. 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (tekst jednolity z dnia 20. X. 1972 r. Dz. U. Nr 47, poz. 298 — ekshumacja zwłok i szczątków może być dokonana na umotywowaną prośbę osób uprawnionych do pochowania zwłok. W świetle powyższego wniosek o wydanie zezwolenia na ekshumację powinien być sporządzony przez osobę upoważnioną, w przeciwnym razie do podania załączyć należy pisemną zgodę osoby uprawnionej lub zaznaczyć, że osoba(y) taka nie żyje.
Stosunek pokrewieństwa osoby ubiegającej się o wydanie zezwolenia do osoby zmarłej określić należy we wniosku, podając przy tym dokładny termin ekshumacji (data, godzina), nazwę miejscowości i cmentarza, gdzie zwłoki mają być przeniesione oraz rodzaj grobu (ziemny bądź murowany).
Upoważnione przedsiębiorstwo lub zakład pogrzebowy, działając na zlecenie swoich klientów, obowiązane jest dokonać powyższych usta-

leń i przesłać swój wniosek do właściwej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej.

Ekshumacje mogą być dokonywane w okresie od 16 października do 15 kwietnia we wczesnych godzinach rannych tj. od 6.00 do 8.00.

II. Wspomniana na wstępie ustawa (art. 15 ust. 3) stanowi, że zwłoki osób zmarłych na choroby zakaźne, których wykaz ustala Minister Zdrowia i Opieki Społecznej, nie mogą być ekshumowane przed upływem 2 lat od dnia zgonu.

Należy przy tym zaznaczyć, że ponieważ okres mineralizacji zwłok trwać może i 12 lat, przy ekshumacji zwłok osób zmarłych na choroby zakaźne stosować należy szczególne środki ostrożności.

W związku z tym do każdej prośby o wydanie zezwolenia na ekshumację zwłok osób — od dnia zgonu których nie minęło 12 lat — powinno się dołączyć ich kartę zgonu, gdzie określona jest przyczyna zgonu.

Inne załączniki (jak np. akty zgonu) nie będą honorowane.

III. Zdarzają się wypadki, że ekshumacje przeprowadzane są bez udziału przedstawiciela Państwowej Inspekcji Sanitarnej (w innych godzinach niż określone w podaniu).

Wobec czego informuję, że zgodnie z § 31 ust. 2 rozporządzenia Ministrów Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska oraz Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 20. X. 1972 r. (Dz. U. Nr 47, poz. 299) — o zamierzonej ekshumacji należy powiadomić właściwego inspektora sanitarnego, który wykonuje nadzór nad ekshumacją.

Obecność przedstawiciela Państwowej Inspekcji Sanitarnej przy wykonywaniu ekshumacji jest więc niezbędna.

Pragnę przy tym zaznaczyć, że przytoczone wyżej rozporządzenie normuje także sposób przewożenia zwłok i szczątków po ekshumacji (§ 28, § 31 ust. 4 oraz § 30 ust. 1, ust. 2 i ust. 3).

IV. Jednocześnie — wobec częstych jeszcze wątpliwości — informuję, że przy wykonywaniu ekshumacji stosować należy następujące środki dezynfekcyjne:

— do dezynfekcji grobów oraz trumien ze zwłokami (szczątkami): 20% roztwór wapna chlorowanego lub 5% roztwór chloraminy 5% roztwór lizolu,

— do dezynfekcji rąk: 1% roztwór chloraminy, ewentualnie sterinol lub disteryl — wg przepisu użytkowania,

— karawany dezynfekować należy 3% roztworem chloraminy lub 3—5% roztworem lizolu, bądź też 5% roztworem ługu sodowego. Po 1—2 godz. karawan powinien być umyty gorącą wodą,

— przy ekshumacji zwłok osób zmarłych na choroby zakaźne konieczne jest przeprowadzenie dezynfekcji komorowej odzieży pracowników wykonujących.

V. W przypadku nie zastosowania się do powyższych ustaleń podjęte zostaną następujące kroki:

— wniosek zostanie oddalony bez rozpatrzenia, gdy występować będzie osoba nieuprawniona lub brak będzie odpowiednich załączników,
— zezwolenie nie zostanie wydane na cmentarzu po stwierdzeniu, że wykonawca nie jest należycie przygotowany do ekshumacji,
— w przypadku naruszenia obowiązujących przepisów winny na podstawie art. 18 ust. 1 i 2 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych skierowany zostanie do Kolegium d/s Wykroczeń.

23

SPRAWOZDANIE Z PRAC METROPOLITALNEGO SĄDU DUCHOWNEGO WE WROCŁAWIU JAKO TRYBUNAŁU I I II INSTANCJI ZA ROK 1979

I. — PROCESY ZWYCZAJNE O NIEWAŻNOŚĆ MAŁŻEŃSTWA

Pozostało z roku 1978 procesów zwyczajnych	91
w tym jako w Trybunale I Instancji	56
i jako w Trybunale II Instancji	35
Nowych podań wpłynęło i rozpatrzono	90
z tego skierowano do właściwych Sądów Duchownych	2
Procesów informacyjnych prowadzono	88
Wydano dekretów oddalających powództwo	13
w tym jako w Trybunale I Instancji	9
i jako w Trybunale II Instancji	4
Wydano zaś w II Instancji dekrety dopuszczające powództwo	4
Przyjęto do przewodu sądowego nowych spraw	78
w tym jako w Trybunale I Instancji	46
z tego odnośnie małżeństw zawartych w innych diecezjach	4
i jako w Trybunale II Instancji	32
Razem prowadzono procesów zwyczajnych	169
w tym jako w Trybunale I Instancji	102
i jako w Trybunale II Instancji	67
Zakończono procesów zwyczajnych	66
w tym wyrokiem pozytywnym (constat de nullitate)	34
z tego jako w Trybunale I Instancji	21
i jako w Trybunale II Instancji	13
a wyrokiem negatywnym (non constat de nullitate)	28
z tego jako w Trybunale I Instancji	14
i jako w Trybunale II Instancji	14
Przestawiono na sprawy o niedopełnienie małżeństwa procesy w I Instancji	2
Złożono do archiwum sprawy w I Instancji	2
a to: na skutek śmierci strony sprawę	1
i na skutek rezygnacji stron sprawę	1

W toku załatwienia jest procesów zwyczajnych	103
w tym jako w Trybunale I Instancji	63
i jako w Trybunale II Instancji	40

II. — PROCESY SUMARYCZNE O NIEWAŻNOŚĆ MAŁŻEŃSTWA

Nowe podania z tytułu bigamii wpłynęły	4
Przyjęto do przewodu sądowego sprawy	4
Prowadzono procesy sumaryczne w I Instancji	4
Zakończono procesy wyrokiem orzekającym bigamię	3
W toku załatwienia jest proces	1

III. — SPRAWY O NIEDOPEŁNIENIE MAŁŻEŃSTW

Pozostała z roku 1978 sprawa	1
Nowe podania wpłynęły	4
Przyjęto do prowadzenia sprawy	4
Razem prowadzono spraw	5
Zakończono i odesłano do Sekretariatu Ks. Prymasa Polski sprawę	1
W toku załatwienia są sprawy	4

IV. — SPRAWY O SEPARACJĘ MAŁŻEŃSTWA

Pozostała z roku 1978 sprawa	1
Nowe podanie wpłynęło i rozpatrzono	1
Razem prowadzono sprawy	2
Zakończono te sprawy i wydano dekrety separacji	2

V. — SPRAWY DOMNIEMANEJ ŚMIERCI

Pozostała z roku 1978 sprawa	1
Nowych podań wpłynęło	6
Razem prowadzono spraw	7
Zakończono sprawy i wydano dekrety wdowieństwa	3
W toku załatwienia są sprawy	4

VI. — SPRAWY O DEKRET „NIHIL OBSTAT" Z TYTUŁU BRAKU FORMY KANONICZNEJ MAŁŻEŃSTWA

Nowych podań wpłynęło	6
Przyjęto do rozpatrzenia i prowadzono spraw	6
Zakończono te sprawy i wydano dekretów „Nihil obstat"	6

VII. — PISMA, REKWIZYCJE, INFORMACJE

Pism różnych wysłano	2.557
w tym poleconych	365
Rekwizycji z innych Sądów Duchownych załatwiono	324
Informacji ustnych udzielono	203

Ks. Józef Mandziuk

ARCHIWUM ARCHIDIECEZJALNE I BIBLIOTEKA KAPITULNA WE WROCŁAWIU

SPRAWOZDANIE ZA ROK 1979

Zgodnie z przyjętym planem na początku roku sprawozdawczego prowadzono prace w 1979 r. w wymienionych instytucjach kościelnych Archidiecezji Wrocławskiej, służących duszpasterstwu, nauce oraz kulturze polskiej.

Wszystkie wydatki związane z funkcjonowaniem i prowadzeniem wymienionych instytucji pokrywała Kuria Metropolitalna we Wrocławiu.

I. KONSERWACJA

Jak każdego roku siostry elżbietanki w porze letniej wymyły wszystkie magazyny archiwalne i biblioteczne. W miarę przydzielanych funduszy poddano fachowej konserwacji, oprawie lub przeoprawie następującą ilość rękopisów i druków:

1.	rękopisów archiwalno-bibliotecznych	12
2.	inkunabułów	13
3.	starodruków	74
4.	druków nowych i czasopism	1.423
	Razem:	1.522

II. OBSŁUGA KORZYSTAJĄCYCH ZE ZBIORÓW

1.	zwiedzanie w celu korzystania ze zbiorów	1.460
2.	osoby korzystające	150
3.	książki wydane do pracowni w tomach	3.531
4.	jednostki archiwalne wydane do pracowni	2.373
5.	kwerendy metrykalne	945
6.	inne kwerendy	4.317
7.	wyjaśnienia i informacje	286
8.	dokonane adnotacje metrykalne	375
9.	przyjęte i wpisane kopie metrykalne	128
10.	korespondencja	52
11.	wypożyczenie książek	5

III. BUDYNEK I JEGO WYPOSAŻENIE

W roku sprawozdawczym odmalowano okna i kraty okienne. Przystosowano część pomieszczeń piwnicznych do potrzeb bibliotecznych. Jednak nadal daje się dotkliwie odczuć brak miejsca na rosnącą ilość nabytków archiwalno-bibliotecznych.

IV. NABYTKI ARCHIWALNO-BIBLIOTECZNE

Zbiory archiwalne powiększyły się:

1. w dziale rękopisów o 61 jednostek archiwalnych,
2. w dziale metryk o 4 pozycje w ilości 16 dawnych metryk z terenu Archidiecezji Wrocławskiej.

Zbiory biblioteczne wzbogaciły się:

1. w dziale rękopisów o 7 egzemplarzy, m. in. Jacobus de Voragine „Historia Lombardica", łac., pap., XV w., ze Świdnicy.
2. w dziale książek o 231 pozycji otrzymanych wyłącznie drogą darowizny: ks. bp Wincenty Urban — 181: ks. Julian Bolek — 1; ks. Marian Cembrowski — 1; ks. Leon Czaja — 1; ks. Józef Mandziuk — 1; ks. Władysław Ozimek — 9; ks. Józef Pater — 2; ks. Jerzy Pochaba — 7; Józef Puciłowski — 4; ks. A. Szkodziński — 12; ks. Czesław Tuzinkiewicz — 1; ks. Stanisław Turkowski — 9; ks Stanisław Zięba — 1.

V. TEMATY PRAC NAUKOWYCH

W roku sprawozdawczym korzystano z materiałów archiwalno-bibliotecznych tutejszych zbiorów przy opracowywaniu następujących tematów:

1. Prace drukowane.

Burchardt Jerzy, List Witelona do Ludwika we Lwówku Śląskim. Wrocław 1979.

Dola Kazimierz, ks., Prałaci wrocławskiej kapituły katedralnej w latach 1418—1500. Studia teologiczno-historyczne Śląska Opolskiego. T. 6: 1978, s. 257—317.

Gach Piotr, Kasata zakonów na Śląsku Pruskim w latach 1810—1811. Roczniki Historyczne. T. 26: 1978, z. 2, s. 233—248.

Lewicka-Kamińska Anna, Z dziejów średniowiecznej oprawy książkowej na Śląsku. Roczniki Biblioteczne. R. 21: 1977, z. 1/2, s. 27—90.

Mandziuk Józef, ks., Działalność kościelna Jana V Turzo, biskupa Wrocławskiego (1506—1520). Colloquium salutis. 10: 1978, s. 97—120.

Mandziuk Józef, ks., Erazmiana w Bibliotece Parafialnej w Nysie. Roczniki Biblioteczne. R. 21: 1977, z. 3/4.

Mandziuk Józef, ks., Pater Józef, ks., Schematyzm Archidiecezji Wrocławskiej 1979. Wrocław 1979.

Mandziuk Józef, ks., Spuścizna literacko-teologiczna kard. Hozjusza (1504—1579). Homo Dei. R. 48: 1979, nr 3, s. 224—227.

Mandziuk Józef, ks., Zbiór tłoków pieczętnych instytucji kościelnych i osób duchownych w Archiwum Archidiecezjalnym we Wrocławiu. Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne. T. 37: 1978, s. 221—232.

Orzechowski Kazimierz, Uczestnicy śląskich sejmów w XVII i XVIII wieku. Kwartalnik Opolski. R. 24: 1979, nr 3, s. 25—36.

Pater Józef, ks., Z zagadnień eklezjologicznych Abrahama Bzowskiego O. P. Colloquium salutis. 9: 1977, s. 77—103.

Pater Józef, ks., Życie i twórczość Abrahama Bzowskiego O. P. (1967—1637). Nasza Przeszłość. T. 51: 1979, s. 55—87.

Schematyzmy duchowieństwa niemieckiego w „Wartheland". Wydał ks. Kazimierz Śmigiel. Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne. T. 36: 1978, sż 371—385.

Sczaniecki Paweł, ks., Sacramentum dedicationis, Lublin 1979.

Swastek Józef, ks., Święty Andrzej Świerad i jego kult w Tropiu. Nasza Przeszłość. T. 52: 1979, s. 6—48.

Urban Wincenty, bp, Archidiakon Piotr Gebauer i jego biblioteka z XVII wieku. Colloquium salutis. 9: 1977, s. 61—73.

Urban Wincenty, bp, Człowiek we wspólnocie Kościoła. W: Chrześcijanin w świecie. Pod red. ks. Józefa Majki, Wrocław 1979, s. 267—275.

Urban Wincenty, bp, Sakrament dojrzałości chrześcijańskiej. Wrocław 1979.

Urban Wincenty, bp, Wykaz regestów Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu. Regesty dokumentów parafii w Świdnicy. Studia teologiczno-historyczne Śląska Opolskiego. T. 6: 1978, s. 323—351.

Urban Wincenty, bp, Życie i działalność naukowa ks. Jana Schefflera (1624—1677). Nasza Przeszłość. T. 52: 1979, s. 167—184.

Wrabec Jan, Kościół dworski w Cieszkowie. W: Z dziejów sztuki śląskiej. 1979, s. 303—339.

Zahajkiewicz Tadeusz, ks., Tractatus Sacerdotalis Mikołaja z Błonia. Lublin 1979.

2. Prace nie drukowane.

Bennett T. L., Filozofia moralno-polityczna w XIV w.

Bilik-Węgrzyn Anna, Ołtarz fundacji biskupa Marcina Gerstmanna z kaplicy św. Jana Chrzciciela w kościele św. Jakuba w Nysie.

Błahut Magdalena, Późnobarokowe rzeźby z kościoła parafialnego w Górze Śląskiej.

Cygan Jerzy, ks., Monografia o Walerianie Magnim OFMCap.

Gawelczyk Henryk, ks., Historia parafii Koty.

Grochal Iwona, Nagrobek biskupa Kaspra von Logau w kościele św. Jakuba w Nysie.

Grygajtis Krzysztof, Dzieje osadnictwa tatarskiego na ziemiach polskich, litewskich i ruskich do końca XVIII w.

Grygajtis Krzysztof, Retrospektywna bibliografia polskich map historycznych.

Höllen Martin, Bischof Wienken.

Jasiak Maria, Dokumenty i kancelaria biskupa wrocławskiego Tomasza II.

Jochelson Andrzej, Akta parafii Mściwojów.

Klichta Norbert, Historia cudownego obrazu Matki Boskiej Pszowskiej.

Krawczyńska Mieczysława, Rozwój Konstytucji Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety.

Krzyślak Bolesława, Studium o kościele parafialnym w Osetnie.

Książek Stanisław, ks., Wykształcenie kanonistyczne duchowieństwa Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej w latach 1835—1873.

Lew Ryszard, Działalność artystyczna Jana Kubena.

Mandziuk Józef, ks., Biogramy śląskich księży utrakwistów.

Mandziuk Józef, ks., Katalog ruchomych zabytków sztuki sakralnej w Archidiecezji Wrocławskiej. Województwo legnickie.

Mandziuk Józef, ks., Katalog ruchomych zabytków sztuki sakralnej w Archidiecezji Wrocławskiej, Województwo wrocławskie.

Mandziuk Józef, ks., Kult św. Elżbiety Węgierskiej na Śląsku (oddany do druku).

Mandziuk Józef, ks., Kult Maryjny w XVI w. w wypowiedziach uczestników VIII Kongresu Mariologicznego w Saragossie.

Mandziuk Józef, ks., Nabytki inkunabułów w Bibliotece Kapitulnej we Wrocławiu (oddany do druku).

Mandziuk Józef, ks., Św. Elżbieta wobec domowników i poddanych.

Miazga Tadeusz, ks., Graduał J. Olbrachta. Studium muzykologiczne.

Miodyńska Barbara, Śląskie rękopisy iluminowane.

Miszczyszyn Barbara, Szopki śląskie.

Młotek Antoni, ks., Z dziejów teologii moralnej na Wydziale Teologicznym we Wrocławiu.

Poliwoda Jadwiga, Ołtarz w baptysterium kościoła św. Jakuba w Nysie.

Polok Jan, Parafia św. Mikołaja w Raciborzu w latach 1902—1978.

Pater Józef, ks., Katalog ruchomych zabytków sztuki sakralnej w Archidiecezji Wrocławskiej. Województwo jeleniogórskie.

Pater Józef, ks., Kościół i klasztor sióstr Klarysek w Kłodzku (oddany do druku).

Pater Józef, ks., Życie sakramentalne św. Elżbiety.

Probe Herbert, Ortsgeschichte einiger Dörfer im Kreise Cosel.

Sadowska Renata, Monografia kościoła w Niedźwiedniku.

Simon Wincenty, Gebet-und Gesangbücher aus dem gesamtschlesischen Raum vom Reformationszeitalter bis ins 19. Jahrhundert.

Sosińska-Trawińska Monika, Kamińska-Axer Małgorzata, Starodruki medyczne w zbiorach Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu.

Stanzel Józef, Massnahmen des preuss. Staates gegen die Katholiken und ihre Kirche.

Stěpàn Wacław, Górnictwo na Morawach i Śląsku.

Suchy Jerzy, Szkice dziejów parafii Klucz.

Szuthka Zygmunt, Biografia ks. Adolfa Szajdy.

Tabor Dariusz, Kościół parafialny w Trzebnicku.

Tinnemann Ethel Mary, Postawa Kościoła Katolickiego wobec Żydów w czasie niemieckiego nazizmu.

Tyrlik Janusz, Rewaloryzacja miasteczka Ujazd Śląski.

Urban Wincenty, bp, Formacja zakonna Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety w latach 1945—1975.

Urban Wincenty, bp, Gotard Franciszek Schaffgotsch prepozyt Kapituły Wrocławskiej jako bibliofil XVII wieku.

Urban Wincenty, bp, Jan Leuderode i jego księgozbiór z XVII w.

Urban Wincenty, bp, Konrad z Marburga — kierownik duchowy św. Elżbiety.

Urban Wincenty, bp, Literatura hagiograficzna o św. Elżbiecie.

Urban Wincenty, bp, Przygotowanie do życia zakonnego (w druku).

Urban Wincenty, bp, Troska o wspólnotę zakonną (w druku).

Urban Wincenty, bp, Źródła do życiorysu św. Elżbiety.

Urban Wincenty, bp, Życie religijne w Metropolii Lwowskiej w latach 1939—1944.

Walter Rudolf, Missae quadragesimales.

Wenzel Gerard, ks., Historia parafii Toszek.

Witek Stefania, Zagadnienia opieki społecznej i służby zdrowia XVI—XX w.

Wójtowicz Krystyna, Działalność opiekuna społecznego.

Zaleski Wincenty, ks., Sanktuaria w Archidiecezji Wrocławskiej.

Zerelik Rościsław, Dokumenty i kancelaria Henryka III głogowskiego.

VI. MIKROFILMOWANIE

W Stacji Mikrofilmowej Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu wykonano mikrofilmy z tutejszych zbiorów w celach naukowych dla 33 osób na ich zamówienie i prośbę.

VII. WYCIECZKI

W 1979 r. Archiwum i Bibliotekę zwiedziło w celach naukowych 14 wycieczek zagranicznych i 14 krajowych, dla których wygłoszono 6 wykładów.

VIII. UDZIAŁ W SYMPOZJACH NAUKOWYCH

Ks. bp Wincenty Urban wziął udział w sympozjum na temat „Życie religijne w okupowanej Polsce", które odbyło się 13 XI 1979 r. w Lublinie i wygłosił tam referat pt.: „Życie religijne w Metropolii Lwowskiej w latach 1939—1944".

Ks. dr Józef Mandziuk uczestniczył w konferencji na temat „Archiwalia w archiwach województwa wrocławskiego i miasta Wrocławia i ich wartość dla gospodarki narodowej, kultury i nauki", która odbyła się 29 XI 1979 r. we Wrocławiu.

IX. KONGRESY MIĘDZYNARODOWE

Ks. dr Józef Mandziuk wziął udział w VIII Kongresie Mariologicznym i XV Kongresie Maryjnym w Saragossie w dniach 3—12 X 1979 r.

Ks. Józef Pater

MUZEUM ARCHIDIECEZJALNE WE WROCŁAWIU

Sprawozdanie za rok 1979

I

Muzeum Archidiecezjalne, jako instytucja kościelna o charakterze naukowo dydaktycznym, nawiązując do najpiękniejszych swoich tradycji, nadal gromadzi i zabezpiecza przedmioty sztuki sakralnej, głównie z terenów archidiecezji wrocławskiej. Przedmioty te udostępniane są szerszemu kręgowi społeczeństwa, dzięki organizowanym ekspozycjom stałym i czasowym. Podobnie jak w latach ubiegłych, również i w tym roku, dość znaczna liczba zwiedzających wskazuje, że ekspozycje te cieszą się ogólnym uznaniem. W sumie Muzeum Archidiecezjalne w 1979 r. zwiedziło 7648 osób, w tym było zorganizowanych 126 grup wycieczkowych. Wśród zwiedzających, znaczny procent stanowiła młodzież licealna i akademicka. Bogate bowiem zbiory z zakresu sztuki gotyckiej budzą zrozumiałe zainteresowanie, tym bardziej, że umożliwiają one lepsze poznanie stosunkowo mało znanej epoki, jaką jest średniowiecze. Nie znaczy to jednak, by zbiorami muzealnymi nie interesowali się przedstawiciele innych zawodów. Świadczą o tym najlepiej uwagi i spostrzeżenia zamieszczane w księdze zwiedzających. Z obserwacji wynika jednak, że gros zwiedzających stanowią osoby pojedyncze, które w ciszy i skupieniu oglądają poszczególne obiekty, co nie zawsze udaje się w większych zespołach ludzi.

Prócz stałej ekspozycji z zakresu rzeźby, malarstwa i rzemiosła artystycznego, Muzeum organizuje każdego roku wystawy czasowe. Wiążą się one najczęściej z wybitniejszymi postaciami i wydarzeniami z dziejów Kościoła. W minionym roku czynne były następujące wystawy czasowe:

1. „900-lecie śmierci św. Stanisława Szczepanowskiego bpa krakowskiego 1079—1979".
2. „Rok Hozjuszowski w Polsce z okazji 400-lecia śmierci Stanisława Hozjusza 1579—1979".
3. „Miedzioryty w zbiorach Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu". Ostatnia przedłużona z roku ubiegłego, cieszy się nadal ogólnym uznaniem, gdyż poszerza znacznie wiedzę o książce oraz o technice jej ozdabiania i ilustrowania. Były również eksponowane fotografie i niektóre albumy związane z wyborem i inauguracją papieża Jana Pawła II oraz z jego wizytą w Polsce.

W ramach wymiany międzymuzealnej, wypożyczony był kielich gotycki z Muszkowic z 1400 r. na międzynarodową wystawę w Kolonii pt. „Die Parler und Schöne Stil 1350—1400", w dniach od 29 XI 1978 do

18 III 1979 r. Wypożyczono również kilka przedmiotów z okresu wczesnego chrześcijaństwa na aktualnie trwającą wystawę „Rzym i jego dziedzictwo", zorganizowaną w Muzeum Archeologicznym we Wrocławiu.

W miejscowej pracowni konserwatorskiej pan Lech Krzemiński dokonał odnowy i konserwacji następujących przedmiotów: 8 obrazów, głównie z XVI i XVII w., 11 figur drewnianych, 1 fotela barokowego. Zabezpieczył 1 tryptyk gotycki w Zaborowie par. Wielowieś, który za zgodą Ks. abp H. Gulbinowicza ma być poddany pełnej konserwacji. Zabezpieczone zostały również freski w kaplicy św. Elżbiety w katedrze wrocławskiej, lecz ich aktualny stan wymaga również właściwej odnowy. Wykonane zostały również 2 kopie obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej oraz namalowane 3 Stacje Drogi Krzyżowej dla par. św. Mikołaja w Brzegu.

Wszelkie koszty związane z działalnością i funkcjonowaniem Muzeum Archidiecezjalnego pokrywała w całości Kuria Metropolitalna Wrocławska.

II

Dzięki darowiznom, zbiory muzealne wzbogaciły się o następujące przedmioty:

A. RZEŹBA — ZABYTKI DREWNIANE

1. Trójca święta, kapliczka ludowa z Podhala, rzeźba drewniana, z XIX w. Dar Hanny Krzetuskiej-Geppertowej, 2 III 1979 r. Sygn. 4079.

2. Korpus Chrystusa ukrzyżowanego, rzeźba drewniana, barokowa z XVIII w., wys. 72 cm, z Naborowa k. Brzegu Dolnego. Przekazał Stanisław Jarosz z Wrocławia. Sygn. 4106.

3. Chrystus Frasobliwy, rzeźba drewniana, ludowa, XX w., wys. 184 cm. Na odwrocie inicjały: L. E. Otrzymano 5 XI 1979 r. Sygn. 4104.

4. Matka Boska z Dzieciątkiem, gotycka rzeźba drewniana z XV w. bardzo zniszczona (brak Dzieciątka). Dar Hanny Krzetuskiej-Geppertowej, 2 III 1979 r. Sygn. 4069.

5. Matka Boska z Dzieciątkiem, rzeźba drewniana, gotycka z XV w. Depozyt parafii Wilkszyn. Przekazał ks. Stanisław Wacław, 27 X 1979 r. Sygn. 4102.

6. Matka Boska z Dzieciątkiem, rzeźba drewniana, polichromowana barokowa z 1654 r. Dar Hanny Krzetuskiej-Geppertowej 2 III 1979 r. Sygn. 4066.

7. Matka Boska z Dzieciątkiem — kopia figury kłodzkiej, rzeźba drewniana, polichromowana, o charakterze ludowym z XVII w., wys. 52 cm. Pochodzi z prywatnego domu w Orłowcu, par. Lądek Zdrój. Przekazał ks. Antoni Kopacz, 16 XI 1979 r. Sygn. 4105.

8. Aniołek, rzeźba drewniana, polichromowana, barokowa z XVIII w. Dar Hanny Krzetuskiej-Geppertowej, 2 III 1979 r. Sygn. 4070.

9. Aniołek, rzeźba drewniana, polichromowana, barokowa z XVIII w. Dar Hanny Krzetuskiej-Geppertowej, 2 III 1979 r. Sygn. 4071.

10. Głowa aniołka, rzeźba drewniana, barokowa z XVIII w. Dar Hanny Krzetuskiej-Geppertowej, 2 III 1979 r. Sygn. 4072.

11. Głowa aniołka, rzeźba drewniana, barokowa z XVIII w. Dar Hanny Krzetuskiej-Geppertowej, 2 III 1979 r. Sygn. 4073.

12. Św. Marcin na koniu, rzeźba drewniana, ludowa z przeł. XVIII/XIX wieku. Dar Hanny Krzetuskiej-Geppertowej, 2 III 1979 r. Sygn. 4067.

13. Święta z wężami, rzeźba drewniana, ludowa z XIX w. Dar Hanny Krzetuskiej-Geppertowej, 2 III 1979 r. Sygn. 4068.

14. Ornament barokowy — liść akantu, rzeźba drewniana, złocona z XVII w. (uszkodzony). Dar Hanny Krzetuskiej-Geppertowej, 2 III 1979 r. Sygn. 4082.

B. MALARSTWO

a) na drzewie

1. Sąd Ostateczny, obraz temperowy na desce, malarstwo ruskie, z XVIII w. Dar Hanny Krzetuskiej-Geppertowej, 2 III 1979 r. Sygn. 4074.

2. Chrystus ukrzyżowany w otoczeniu Matki Boskiej i św. Mikołaja. Obraz temprowy na desce, malarstwo ruskie, XVIII w. Dar Hanny Krzetuskiej-Geppertowej, 2 III 1979 r. Sygn. 4075.

3. Matka Boska i Apostołowie. Obraz temperowy na desce, malarstwo ruskie, XVIII w. Dar Hanny Krzetuskiej-Geppertowej, 2 III 1979 r. Sygn. 4077.

4. Św. Antoni Peczerskij i św. Teodozij. Obraz temperowany na desce, malarstwo ruskie, XVIII w. Dar Hanny Krzetuskiej-Geppertowej, 2 III 1979 r. Sygn. 4076.

5. Św. Marek. Obraz na desce, styl brazylijski, współczesny. wym. 29 × 38 cm. Ofiarował ks. Bronisław Chmiel, pracujący na misjach w Brazylii, 29 V 1979 r. Sygn. 4090.

b) na płótnie

1. Matka Boska z Dzieciątkiem. Obraz olejny na płótnie, barokowy, XVIII w., wym. 89 × 104 cm. Depozyt parafii Wilkszyn, przekazał ks. Stanisław Wacław, 27 X 1979 r. Sygn. 4101.

2. Kanonik kapituły wileńskiej (?). Portret olejny na płótnie, XIX w., wym. 47 × 60 cm. Konserwację przeprowadził Lech Krzemiński 10 V 1979 r. Dar Kazimiery Witkowskiej, 8 III 1979 r. Sygn. 4083.

c) na blasze

1. Św. Katarzyna. Obraz olejny na blasze miedzianej, XIX w., wym. 17 × 12 cm (ze składnicy muzealnej w Żeleźnie nr 5585). Sygn. 4086.

d) na porcelanie

1. Matka Boska z Dzieciątkiem. Malowidło na porcelanie, tło złożone, posiada motywy wschodnie. Na odwrocie naklejka z nr 108/784. Dar ks. prałata Ludwika Bieleszewskiego z Poznania, 27 V 1979 r. Sygn. 4089.

e) fotografie

1. Jan Paweł II i Bp Wincenty Urban. Fotografia kolorowa, przedstawia bpa Wincentego Urbana wręczającego papieżowi Janowi II książkę „Sakrament dojrzałości chrześcijańskiej" na Jasnej Górze 5 VI 1979 r. Dar ks. Bronisława Chmiela, 23 VII 1979 r. Sygn. 4095.

2. Ołtarz kościoła seminaryjnego w Paradyżu (diec. gorzowska). Fotografia kolorowa. Dar Bpa Wincentego Urbana, 20 IV 1979 r. Sygn. 4085.

C. RZEMIOSŁO ARTYSTYCZNE

1. Krzyżyk metalowy z łańcuszkiem, pamiątka z Rzymu, współczesna. Przekazał Bp Wincenty Urban, 25 VIII 1979 r. Sygn. 4098.

2. Chorągiewka metalowa z wieży kościelnej. Pochodzi z kościoła w Imbramowicach, z wyciętą datą 1630 r. Przekazał ks. Józef Galek, 15 V 1979 r. Sygn. 4087.

3. Chorągiewka metalowa z wieży kościelnej. Pochodzi z kościoła w Imbramowicach, z wyciętą datą 1630 r. Przekazał ks. Józef Galek, 15 V 1979 r. Sygn. 4088.

4. Chrystus ukrzyżowany. Deska lakierowana, wyk. St. Jureczek-Ozięba. Przekazał Bp Wincenty Urban, 31 VII 1979 r. Sygn. 4096.

D. WYROBY SZKLANE I CERAMICZNE

1. Flakon — puchar, kryształ na mosiężnej podstawce, w kształcie kielicha kwiatowego, XIX w. (uszkodzona górna krawędź). Przekazały siostry elżbietanki z Wrocławia, 10 VII 1979 r. Sygn. 4093.

2. Naczyńko gliniane, kopia naczyń z okresu wczesnochrześcijańskiego, z wytłoczonym krzyżykiem, dwoma lampkami i grupką ludzi w łodzi. U dołu napis „CAHA". Sygn. 4103.

3. Matka Boska z Dzieciątkiem. Płytka ceramiczna umieszczona w drewnianej kapliczce, XIX w. Dar Hanny Krzetuskiej-Geppertowej, 2 III 1979 r. Sygn. 4080.

4. Matka Boska z Dzieciątkiem. Płytka ceramiczna umieszczona w drewnianej kapliczce, XIX w. (nieznacznie uszkodzona). Dar Hanny Krzetuskiej-Geppertowej, 2 III 1979 r. Sygn. 4078.

E. ODLEWY GIPSOWE, METALOWE, MINIATURY

1. Łucznik na rydwanie, odlew gipsowy, wykonany w Walimiu-Kalinowie. Dar Bpa Wincentego Urbana, 10 IV 1997 r. Sygn. 4084.

2. Głowa Chrystusa, odlew metalowy w ramce, wym. 10,5 $\times$ 11 cm. Dar Bpa Wincentego Urbana, 29 V 1979 r. Sygn. 4091.

3. Orzeł Polski. Miniaturka metalowa przekazana z Chicago, 31 VII 1979 r. Sygn. 4094.

1. Relikwie, ex ossibus B. Joannis de Dukla. Potwierdzone przez abpa Bolesława Twardowskiego — „Leopoli 6 X 1932 r.” Przekazał ks. Czesław Tuzinkiewicz, 4 IX 1979 r. Sygn. 4099.

2. Matka Boska z Dzieciątkiem. Imitacja drewnianej rzeźby gotyckiej, papier — maché, XIX w. Dar Hanny Krzetuskiej-Geppertowej, 2 II 1979 r. Sygn. 4081.

3. Różaniec — dar papieża Jana Pawła II otrzymany w Częstochowie. Przekazał Bp Wincenty Urban, 17 VIII 1979 r. Sygn. 4097.

4. Krzyż „Tysiąclecia”, drewniany z peregrynacji Obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej w archidiecezji wrocławskiej w l. 1964—1966. Malowany na biało, z wypisanymi miejscowościami i z przybitymi medalikami. Przekazali żołnierze 14 płku AK, 2 Korpusu WP oraz 6 płku Strzelców Konnych, 16 V 1979 r. Sygn. 4092.

5. Fragmenty ceramiki i kamieni z wykopalisk prowadzonych w villi Hadriana-Tivoli 1979 r. M. in. fragment skały z odciskiem muszli morskiej. Przekazał ks. Józef Pater, 16 X 1979 r. Sygn. 4100.

Bp Wincenty Urban

25

ZBIORY MEDALIERSKIE MUZEUM ARCHIDIECEZJALNEGO WE WROCŁAWIU W 1979 ROKU

Zestawienie niniejsze obejmuje zbiór medali, medalionów, monet i pamiątkowych odlewów, które wpłynęły w 1979 roku drogą darowizny.

A. Medale

1. Medal
   Awers: Jan Paweł II. Popiersie lewej strony. Napis: Joannes Paulus II. Pont. Max.
   Rewers: herb i napis — Pax in nomine Domini.
   Ofiarował ks. Jan Gorczyca, proboszcz z Sycowa.
2. Medal
   Awers: Jan Paweł II, popiersie prawej strony, napis — Joannes Paulus II. Pont. Max. Romanae Eccl. Anno Domini 1978.
   Rewers: Matka Boska Częstochowska, napis — Mad(onna) di Częstochowa.
3. Medal
   Awers: Jan Paweł II, napis — Joannes Paulus II. Pont. Max. Romanae Eccl. Anno Domini 1978.
   Ofiarował J. E. Ks. Arcybiskup Henryk Gulbinowicz 3 III 1979.
4. Medal
   Awers: Twarz Witelona, napis — Witelonowi Twórcy dzieła Opticae libri decem.

Rewers: Dwie fasady kamienic. 1959—1974. Legnica. W XV Rocznicę założenia Towarzystwa Przyjaciół Nauk.
Ofiarował ks. Tadeusz Łączyński z Legnicy.

5. Medal
Awers: Kościół św. Piotra i Pawła w Legnicy, widok od nawy prawej, Ev (angelische) Kirche von St. Peter u. Paul zu Liegnitz. Erbaut 1378.
Rewers: Zum Andenken an den Erneuerungsbau der Kirche v. St. Peter u. Paul Liegnitz 1893.
Podarował ks. Tadeusz Łączyński z Legnicy.

6. Medal
Awers: Głowa, profil lewej strony (Franz Schubert), 10 Deutsches Sängerbundes Fest-Wien 1928, Karl Perl.
Rewers: Symbol, sztandary i harfa, H. Gnad-Wien VII.
Ofiarował ks. Kazimierz Malinoś z Kamiennej Góry.

7. Medal
Awers: Popiersie, profil lewej strony, napis — Joannes Paulus II Pontifex Max.
Rewers: Popiersie, napis — St. Stanislaus.
Owiarował biskup Wincenty Urban.

8. Medal
Awers: Popiersie papieża, profil lewej strony, napis — Ojciec Święty Jan Paweł II.
Rewers: Pamiątka pobytu Ojca Św. w Polsce 2—10 VI 1979.
Ofiarował ks. Jan Gorczyca z Sycowa.

9. Medal
Awers: Popiersie papieża, profil lewej strony, napis — Joannes Paulus II Pont. Max.
Rewers: Postać, popiersie, ręce złożone, napis — St. Stanislaus.
Ofairował ks. Janusz Drelichowski z Kruszyny.

10. Medal
Awers: Popiersie papieża, profil lewej strony, napis — Joannes Paulus II. Pont. Max.
Rewers: Matka Boska Częstochowska, napis O. L. Częstochowa — ora pro nobis.
Ofiarował ks. Janusz Drelichowski z Kruszyny.

11. Medal
Awers: Popiersie papieża, profil lewej strony, napis — Joannes Paulus II. Pont. Max.
Rewers: Kościół św. Piotra i Pawła w Rzymie.
Ofiarował ks. Janusz Drelichowski.

12. Medal
Awers: Popiersie papieża, profil lewej strony, napis — Ojciec Święty Jan Paweł II.
Rewers: Matka Boska, św. Stanisław, św. Wojciech, napis — Pielgrzymka do Polski 1979. Gniezno, Częstochowa, Kraków.

Medal ten był wręczony biskupowi Wincentemu Urbanowi przez Jana Pawła II w dniu 5 VI 1979 roku w Częstochowie.
Ofiarował biskup Wincenty Urban.

13. Medal
Awers: Głowa, profil, en face, Matka Boska Częstochowska, Jan Paweł II, 16 X 1978.
Rewers: Różaniec, napis — Gaude Mater Polonia.
Ofiarował biskup Wincenty Urban.

14. Medal
Awers: Popiersie, en face, lekki profil lewej strony, z mitrą i pastorałem, postać błogosławiąca, napis — Jan Paweł II. 16 X 1979.
Rewers: Herb papieski, napis — Gaude Mater Polonia.
Ofiarował biskup Wincenty Urban.

15. Medal
Awers: Fasada katedry (Newark, USA), napis — Cathedral of the Sacred Heart-Newark, New Jersey.
Rewers: Cround Breaking January 12, 1898. Dedication October 19, 1954. National Historic Site December 22, 1976.
Ofiarował biskup Wincenty Urban.

16. Medal
Awers: Profil prawej strony, Pius XI. Pont. Max.
Rewers: Anno Jubilaei Romae 1925. Papież w otoczeniu kardynałów dokonuje otwarcia drzwi bazyliki.
Ofiarował ks. Czesław Tuzinkiewicz z Wrocławia.

17. Medal
Awers: Profil lewej strony, napis — Leo XIII. Pont. Max. An. XXII. (Bianchi).
Rewers: Popiersie Pana Jezusa z otwartymi ramionami, napis — Venite ad me. Haec est Porta Domini. An(no) 1900.
Ofiarowała Lucyna Gawrońska z Bolkowa.

18. Medal
Awers: Profil lewej strony, napis — Joannes Paulus II.
Rewers: Figura Matki Boskiej, napis — VIII. Congreso Mariologico y XV Mariano Internacionales 3—12 Octubre 1979 Zaragoza — Espana.
Ofiarował ks. Józef Mandziuk z Wrocławia.

19. Medal jednostronny
Awers: Popiersie, strój generalski, napis — Joseph Chłopicki.
Ofiarował ks. Józef Pater z Wrocławia.

B. Medaliony

1. Medalion
Awers: Pius XI, popiersie, profil lewej strony, napis — Anno Santo, Roma 1925.
Rewers: Chrystus Pan na tle ludzkich postaci, napis — Pax Christi in Regno Christi.
Ofiarował ks. Franciszek Bosak z Wołowa Śląskiego.

2. Medalion
Awers: Najświętsza Maria Panna wśród czterech aniołów, popiersie.
Rewers: Napis — Jungfrauen Congregation Borbeck Dionysius Pfarre.
Ofiarował ks. Franciszek Bosak z Wołowa Śląskiego.
3. Medalion
Awers: Popiersie, profil lewej strony, napis — Joannes Paulus II. Pont. Max.
Rewers: Kościół i Plac św. Piotra w Rzymie.
Ofiarował biskup Wincenty Urban.
4. Medalion
Awers: Głowa, profil lewej strony, napis — Joannes Paulus II. Pont. Max.
Rewers: Matka Boska Częstochowska.
Ofiarował biskup Wincenty Urban.
5. Medalion
Awers: Król Jan III Sobieski na koniu, napis w otoku — Sobieski apud Vindobonam 1683—1983.
Rewers: Matka Boska Częstochowska, napis — Regina Poloniae 1382—1982. Wien-Kahlenberg.
Ofiarował ks. Józef Mańdziuk z Wrocławia.
6. Medalion
Awers: Popiersie, profil lewej strony, napis — Johann XXIII. Pont. Max.
Rewers: Terra Catacombae. Romae.
Ofiarował ks. Józef Pater z Wrocławia.
7. Medalion
Awers: Popiersie, profil lewej strony, napis — Pius XII. Pont. Max.
Rewers: Napis — Ex Indumentis.
Ofiarował ks. Józef Pater z Wrocławia.
8. Medalion
Awers: Popiersie, profil lewej strony, Rupert Mayer.
Rewers: Fronton kościoła, dwie wieże, napis — Stoffreliquie.
Ofiarował ks. Józef Pater z Wrocławia.
9. Medalion
Awers: Św. Benedykt z Nursji, napis — Eius in obitu n(ost)ro praesentia muniamur.
Rewers: C.S.P.B. (V.R.S.N.S.M.V.S.M.Q.L.I.V.B.). (C.S.S.M.J. — ND MD).
Ofiarował Ryszard Pietsch z Leer (Niemcy Zachodnie).

C. Monety

1. Moneta
Awers: Popiersie, Maria Konopnicka 1842—1910.
Rewers: Orzeł Polski, 20 złotych, Polska Rzeczpospolita Ludowa. 1978.
Ofiarował biskup Wincenty Urban.

2. Moneta
Awers: Cztery postaci dzieci, napis — Międzynarodowy Rok Dziecka.
Rewers: Orzeł, 20 złotych, Polska Rzeczpospolita Ludowa 1979.
Ofiarował ks. Józef Pater z Wrocławia.
3. Moneta
Awers: Głowa, profil lewej strony, 1975, napis — Juan Carlos Rey de Espana.
Rewers: Herb, peseta una.
Ofiarował ks. Józef Pater z Wrocławia.
4. Moneta
Awers: 50 lirów, Citta del Vaticano.
Rewers: Herb, Paulus VI. Pont. Max. A. XV. 1977.
Ofiarował ks. Józef Pater z Wrocławia.
5. Moneta
Awers: 100 lirów, Citta del Vaticano.
Rewers: Herb, Paulus VI. Pont. Max. A. XIV. 1976.
Ofiarował ks. Józef Pater Z Wrocławia.
6. Monety (trzy) z Libii.
Ofiarował ks. Józef Pater z Wrocławia.

D. Odlewy
1. Awers: Matka z dzieckiem, napis — Muttertag 1935 — Reichsmütterdienst im Deutschen Frauenwerck.
Ofiarował biskup Wincenty Urban.
2. Odznaka plastykowa
Awers: Matka Boska. III Opolska Pielgrzymka piesza na Jasną Górę 14—20 VIII 1979 r.
Ofiarował ks. Edmund Cisak z Grodźca.
3. Odznaka pielgrzyma
Awers: Matka Boska z Dzieciątkiem, Trzej Królowie, u dołu smok.
Ofiarowała Siostra Romula Rose z Wrocławia.
4. Odznaka metalowa
Awers: Napis — C(liv) H(arris), Spotkanie chorych z H. Clivem, Wrocław — Listopad 1979.
Ofiarował ks. Stefan Wójcik z Wrocławia. Jest to odznaka pamiątkowa ze spotkania chorych z „Uzdrowicielem" Harrisem Clivem (Anglia) w kościele św. Ducha we Wrocławiu.

27

Bp Wincenty Urban

SPRAWOZDANIE ARCHIDIECEZJALNEJ KOMISJI SZTUKI KOŚCIELNEJ ZA ROK 1979

Pisał przed latami dr Michał Żmigrodzki: „Idźcie do życia z miłością w sercu ku temu, co zacne, prawe, piękne a z wiarą silną, że to, co

kochacie rozkwitnąć musi, bo ono jest prawdą!... A słowo ostatnie przestrogi! Kto kocha, ten zwykle i cierpi. Więc jeszcze w pracy potrzeba ofiary ducha" (Krótki zarys historii sztuki. Kraków 1908, s. 478). II Sobór Watykański w „Konstytucji o liturgii świętej" z 1963 roku zaznaczył, że do „najszlachetniejszych dzieł ducha ludzkiego słusznie zalicza się sztuki piękne, zwłaszcza sztukę religijną i jej szczyt, mianowicie sztukę kościelną" (Sobór Watykański II. Poznań 1968, s. 67).

Mając przed oczyma swej świadomości przytoczone zastrzeżenia i uwagi — Archidiecezjalna Komisja Sztuki Kościelnej starała się je realizować w swych wysiłkach, rozwiązując różne problemy związane z przedkładanymi projektami zaangażowanych artystów i plastyków. Odbyto w celu załatwienia spraw w sumie 62 posiedzenia. Prace Komisji koncentrowały się wokół następujących tematów. Wszelkie decyzje były uzgadniane również z Wojewódzkimi Konserwatorami Zabytków.

1. Urządzenia posoborowe prezbiterium, ławki, konfesjonały: Wrocław-Psie Pole, Mokrzeszów, Marcinowice, Kiełczyn, Wrocław-Boże Ciało, Nowa Bystrzyca, Ciechanowice, Białobrzezie, Wrocław — św. Wojciech, Sośnica, Jaroszów, Kuźnice Świdnickie, Wrocław — św. Piotr i Paweł, Dobroszyce, Bolesławice, Parchów.

a) sam ołtarz: Jaroszów, Kiełczyn.

b) lampki wieczne: Bardo-Przyłęk.

c) witraże: Wrocław — św. Piotr i Paweł, Mokrzeszów, Wałbrzych — Zmartwychwstanie Pańskie, Domaniów.

d) żyrandole: Wrocław — Boże Ciało, Czarny Bór, Nowa Ruda-Słupiec, Bolesławice.

e) dzwony: Namysłów.

f) kraty ozdobne: Gorzesław.

II. Starania o budowę kościołów i rozważania projektów: Wrocław (dzielnica zachodnio-legnicka), Strzelin — sprawa kościoła z XIV wieku, Wińsko — średniowieczny kościół zabytkowy.

a) rozbudowa kościołów: sprawa rozbudowy kościoła w Piławie Górnej.

III. Ornamentacja kościołów.

a) polichromia wnętrza: Roztoki, Kudowa Czermna, Laskowice Oławskie, Ołtaszyn, Grodziszcze, Smolna, Jerzmanki, Czarny Bór, Ciechanowice, Oława — kościół św. Józefa, Oława — św. Piotr i Paweł, Zgorzelec — św. Bonifacy, Tomaszów Bolesławiecki, Bolesławice, Wrocław-Żerniki, Wrocław-Leśnica, Rusko,

b) elewacja zewnętrzna: Widawa, Jugów, Tomaszów Bolesławiecki.

IV. Elementy pamiątkowe:

a) tablice: Dzierżoniów — Najświętszej Marii Panny — herb Jana Pawła II na tympanonie, Wrocław — św. Rodzina — tablica pamiątkowa poświęcona ks. Eug. Tomaszewskiemu. Trzebnica — tablica Jana Pawła II, Wrocław-Leśnica — tablica w Grocie Matki Boskiej.

b) napisy: Dzierżoniów, Trzebnica.

V. Budowa i rozbudowa plebanii: Wałbrzych-Piaskowa Góra, Jugów, Wrocław — św. Rodzina, Wrocław-Oporów.

VI. Salki katechetyczne: Godzięcin — parafia Bagno.

VII. Poza ramami Komisji Sztuki prowadzono prace w Starej Kamienicy, Lutynia, Rodakowice, Wrocław — św. Elżbieta, Chełmsko Śl.

VIII. Wykonawcami różnych projektów do kościołów byli:

Ks. mgr Kazimierz Fedyk, Ks. mgr Jan Gwalbert Dębski, Ks. mgr Ignacy Ryndzionek, inż. Bogusław Specylak, Janusz Bachmański, Wanda Pachołek-Semaniszyn, Rychłowska-Molińska, Kazimierz Michalski, Emil Kabierz, Antoni Karwowski, prof. Edmund Małachowicz. Ponadto ks. Jan Dębski dokonał wizji lokalnej wymienionych kościołów i wizytacji pod względem artystycznym.

Celem pogłębienia zainteresowań i zamiłowań dla zabytków sztuki kościelnej wśród duchowieństwa parafialnego ora obudzenia większej czujności przeprowadzono Rejonowe Dni Skupienia w dniach od 19 do 23 lutego 1979 roku w głównych ośrodkach — Wrocław, Brzeg nad Odrą, Trzebnica, Bardo Śląskie, Kłodzko, Wałbrzych, Legnica.

Wśród wykładów teologicznych dla duchowieństwa poświęcono w 1979 roku jedną prelekcję z zakresu sztuki kościelnej. Trzeba bowiem pokonywać jeszcze wiele oporów i uprzedzeń w świadomości wielu, którzy pozostają pod urokiem nowoczesnych budowli, zwłaszcza gigantycznych, a z przejawem, jeśli nie pogardy, to przynajmniej lekceważenia starają się przechodzić wobec pamiątek, niekiedy bardzo cennych, z dziedziny działalności Kościoła i Narodu. Dzieła sztuki sakralnej trzeba ratować, otoczyć staranną opieką i zachować dla jutra życia.

IX. W związku z podaną uwagą i życzeniem Komisja Sztuki Sakralnej Kurii Metropolitalnej we Wrocławiu zwraca się z gorącą prośbą do duszpasterzy całej archidiecezji o dalsze usilne otaczanie właściwą opieką i troską wszystkich pomników sztuki kościelnej.

Na pierwszym miejscu należy otoczyć skuteczną opieką przede wszystkim wszystkie kościoły, miejsca Przenajświętszej Ofiary Mszy Świętej, wspólnej modlitwy, głoszenia Słowa Bożego, katechizacji. Należy tu przezornie strzec każdego kamienia, cegły i poszczególnego elementu, aby czas i przyroda nie nadwyrężyła niczego. Posiadane kościoły mają stanowić przedmiot wspólnej zapobiegliwości. Do nowych kościołów i ich budowy wiedzie zawsze długa i kosztowna droga.

Przedmiotem następnej troski i opieki duszpasterzy będą wszystkie inne zabytki nieruchome, jak kapliczki, krzyże, figury i nagrobki. Szczególna opieka należy się również przedmiotom zabytkowym ruchomym. Wołają tu o szczerą opiekę wszystkie zabytkowe obrazy skupione w naszych kościołach, rzeźby, epitafia, dawne księgi liturgiczne, rytuały, lekcjonarze, mszały. Spełniały one wiernie przez dziesiątki, a nawet setki lat swą służbę w posłudze duszpasterskiej. Należy im się spokojny i bezpieczny kąt przechowania.

Punktem wytrawnego i gorliwego zainteresowania będą wszystkie pa-

ramenty liturgiczne, zwłaszcza ornaty, kapy, dalmatyki, stuły oraz naczynia święte. Dla szat liturgicznych muszą się znaleźć odpowiednie pomieszczenia w szafach czy szufladach, aby nie były narażone na ciągłe przerzucania i przesuwania. Niewątpliwie szczególną pieczołowitością winny się cieszyć ze strony duszpasterzy i pracowników kościelnych naczynia liturgiczne, zabezpieczone przed kradzieżą i zniewagą.

Można tu jeszcze dodać, że Kuria Metropolitalna we Wrocławiu udziela pozwolenia na prowadzenie i opracowanie dokumentacji naukowej i fotograficznej za wiedzą duszpasterzy kompetentnym pracownikom i konserwatorom zabytków sztuki sakralnej i uważa tę akcję za bardzo pożyteczną. Duszpasterze zawsze ją ułatwią i udostępnią opisywane przedmioty, oczywiście jeśli tylko przedstawią zezwolenia kurialne. Bez wiedzy Kurii Metropolitalnej nie wprowadza się nikogo w obręb kościołów na jakiekolwiek badania. Założenie to jest jednoznaczne. Wszystkie zabytki sztuki sakralnej są własnością Kościoła, a nigdy jednostek.

28

Bp Wincenty Urban

WYKŁADY TEOLOGICZNE WE WROCŁAWIU W 1979 ROKU

Wrocław jako prężny ośrodek naukowy nie gasił nigdy swych świateł w działalności mimo różnych przeciwności. Już od 1945 roku dawał dowody zdecydowanej woli tworzenia i szukania dróg oraz sposobów rozwiązywania trudności. Przejawem naukowo-teologicznego wysiłku już w 1945 roku były wykłady na sesjach kurialnych z inicjatywy ówczesnego Administratora Apostolskiego ks. Karola Milika. W dniu 14 listopada 1957 roku odbyło się inauguracyjne zebranie, zwołane przez ks. biskupa Bolesława Kominka, późniejszego kardynała i arcybiskupa-metropolity wrocławskiego z wykładem w ramach Polskiego Towarzystwa Teologicznego (por. Wrocławskie Wiadomości Kościelne XII: 1957 nr 12, s. 574). Wykłady te trwają do dziś. Na ich program składa się część ascetyczna połączona z adoracją Najświętszego Sakramentu, które prowadzi na wysokim poziomie ks. Józef Pazdur, mający w tym względzie doskonałe przygotowanie i formację. Drugą część wypełniają prelekcje. W 1979 roku odbyły się następujące wykłady.

1. Sekcja biblijno-liturgiczna:

Ks. mgr Józef Pazdur. O mistyce św. Pawła Apostoła.

2. Sekcja dogmatyczno-moralna:

Ks. dr Jan Dragosz. Hierarchologia św. Cypriana.

Ks. dr Maurycy Wszołek. Pneumatologia a Mariologia w świetle współczesnej teologii.

Ks. mgr Kazimierz Wojtoń. Zbawienie wieczne nieochrzczonych dzieci.

Ks. dr Antoni Młotek. Teologiczno-moralna idea wyboru podstawowego.

Ks. dr Roman Rogowski. Eucharystia i Kosmos.

3. Sekcja historyczno-kanoniczna:

Ks. mgr Kazimierz Wojtoń. Cerkiew prawosławna XX wieku.

Bp Wincenty Urban. 900-lecie św. Stanisława Szczepanowskiego (1079—1979).

Bp Wincenty Urban. Słowo na Rok Hozjusza 1579—1979.

Bp Wincenty Urban. Z życia duszpasterskiego w okresie okupacji 1939—1945.

Ks. dr Józef Mańdziuk. Działalność kościelna Jana V Turzo, biskupa wrocławskiego 1506—1520.

Ks. dr Władysław Kluz. Charakterystyka świętości Romualda Traugutta.

Ks. mgr Jan Dębski. Stalle o św. Norbercie w katedrze wrocławskiej.

Ks. dr Tadeusz Skwarczak. Śluby zwykłe (vota simplicia) jako postawa życia zakonnego.

4. Sekcja homiletyczno-pastoralna:

Ks. mgr Władysław Bochnak. Kapłaństwo w ujęciu Pawła VI.

Ks. prof. dr hab. Jan Krucina. Współczesna interpretacja zbawienia na tle dawnych tendencji soteriologicznych.

5. Sekcja filozoficzna:

Ks. dr Franciszek Głód. Psychologiczne mechanizmy obronne-fałszujące percepcję rzeczywistości.

Należy tu jeszcze zaznaczyć, że osobne środowisko zainteresowań naukowych rozwija Zakonne Seminarium Franciszkanów w Kłodzku i Salwatorianów w Bagnie.

29

Bp Wincenty Urban

PARĘ LUŹNYCH UWAG O ZABYTKACH KOŚCIELNYCH

I

Kościół katolicki zachował w swych świątyniach i instytucjach cały szereg cennych zabytków sztuki sakralnej, chociaż przechodził ogrom przeróżnych trudności i przeciwności. Wojna i okupacja z lat 1939—1945 wyrządziła Polsce niespotykane w poprzednich wiekach jej historii spustoszenie w dziedzinie zabytków sztuki i bogactwa jej kultury. Pisano o tym już wiele w naszej literaturze naukowej i popularnej. Stanisława Sawicka uczyniła to odnośnie jednego tylko działu bogatej spuścizny w pracy pt. *Straty wojenne zbiorów polskich w dziedzinie rękopisów iluminowanych* (Warszawa 1952). A były one nader zasobne, o czym świad-

czyć może pokrewna praca Marii Hornowskiej i Haliny Zdzitowieckiej-Jasińskiej. *Zbiory rękopiśmienne w Polsce średniowiecznej* (Warszawa 1947).

Rzeczywistość polska minionych wieków dała niekiedy wybitne dowody ratowania pomników duchowej kultury narodowej i kościelnej. Zauważono, że Bibliotek kościelnych jest u nas obecnie około 250 (Por. O. Romuald Gustaw. *Stan i potrzeby Bibliotek kościelnych oraz program pracy na najbliższy okres.* Lublin 1960, s. 4). Na pierwszym miejscu można wymienić biskupa Józefa Andrzeja Załuskiego, który zbierał i gromadził księgozbiór, „z rzadkim znawstwem i ze szlachetną pasją umiłowania książek, rękopisów i dokumentów historycznych". W roku 1770 obliczono zasoby Biblioteki braci Załuskich na około 400 tysięcy tomów: rękopisów i dyplomów było w niej około 18 tysięcy (Por. Sawicka. *Straty wojenne zbiorów polskich,* s. 8).

Nasza troska i pamięć w życiu Kościoła, obok wypełniania jego istotnych zadań duszpasterskich, sakramentalnych, kaznodziejskich, katechetycznych, winna otoczyć również opieką zabytki archiwalne, biblioteczne i muzealne, stanowiące świadectwa bogatego wkładu duchowego. Pisze słusznie zasłużony polski bibliofil: „Z książką zżyliśmy się dziś jak z każdym innym przedmiotem powszechnego użytku. Trudno wyobrazić sobie życie cywilizowane bez niej, tak niezbędnym i niezastąpionym czynnikiem stała się w rozwoju ludności. Za pomocą książki człowiek wyraża, utrwala i przekazuje innym swoje myśli, idee i uczucia (Józefa Grycz. *Z dziejów i techniki książki.* Wrocław 1951, s. 7).

Archidiecezja Wrocławska skupiła na swym terytorium bogate księgozbiory, które przetrwały w zmiennych kolejach losów swój zasłużony i twórczy byt do 1810 roku, to jest do czasów pruskiej sekularyzacji. Ocalały wówczas jeszcze nieliczne resztki świadczące o dawnej roli książki.

II

W niniejszym szkicu pragniemy dotknąć parę drobnych i luźnych szczegółów, ale wymownych, celem jeszcze większego uwrażliwienia strun kapłańskiej duszy w tej tak bardzo ważnej dziedzinie, a nie zawsze zauważonej i docenionej.

Najpierw dotykamy bogatej spuścizny bibliotecznej w Lubomierzu. W roku 1278 książę Henryk IV Prawy wyraził zgodę, by Jutta z Lubomierza ufundowała tu kościół i klasztor Benedyktynek [1]. Kościół tutejszy był pod wezwaniem św. Materna i Benedykta. Z miejscowości tej pochodzą pionierzy drukarstwa polskiego — Hieronim Wietor, Marek Szarffenberg, Marcin, Mateusz, Jakub Siebeneyeherowie [2]. Została tu zor-

1 Hans Lutsch. *Die Kunstdenkmäler des Reg. Bezirks Liegnitz.* Breslau 1891, s. 504; Józef Pilch. *Zabytki architektury Dolnego Śląska.* Warszawa 1978, s. 150—151.

2 Władysław Jan Grabski. *300 miast wróciło do Polski.* Warszawa 1960, s. 243.

ganizowana zasobna biblioteka kościelna. Jeszcze w 1939 roku liczono w księgozbiorze tutejszym według ks. Hermana Hoffmanna 51 inkunabułów [3]. Oprócz czasopism liczono w księgozbiorze lubomierskim 821 tomów, pochodzących przeważnie z sekularyzowanego Opactwa Benedyktynek w 1810 roku [4].

Zachowało się w nim więc z zakresu biblistyki 67 tomów, teologii moralnej 11, pastoralnej 10, dogmatyki 48, prawa cywilnego i kościelnego 15, liturgiki 57, ascetyki 76, patrystyki 59, kaznodziejstwa 136, katechetyki 39, retoryki 5, biografii i historii 41, medycyny 12, literatury klasycznej 49, leksykonów i gramatyki 28, różnej treści 84, filozofii 6.

Wśród nich znajdowała się: *Biblia Latina.* Nuernberg 1480, *Biblia Latina,* 1485, *Biblia cum concordantiis Veteris et Novi Testamenti* (przed 1500), *Biblia Latina usque ad librum Tobias* (przed 1500); S. Augustinus. *Prima quinquagena* (*Explanatio libri Psalmorum*). Basel 1489, Nicolaus de Lyra. *Libri bibliae cum postillis et additionibus.* Nuernberg 1497. Cardinalis Hugo. *Postilla super Psalterium.* Nuernberg 1498; Nicolaus de Lyra. *Praeceptorium.* Coloniae 1496. Z nim oprawiono *Collectum* venerabilis et devoti patris domini-Theodoricus de Herren. 1492. Następnie mamy — *Psalterium et Hymnorum* (przed 1500), *Viola Sanctorum.* Nuernberg 1486, z którą oprawiono inne egzemplarze sprzed 1500 roku (*Expositio hymnorum, Virgiliocentones veteris et novi testamenti, Tractatus doctoris* Jacobi Ordinis Carthusiensis *de arte bene moriendi.* Leipzig przed 1500. *Quatuor novissima.* Coloniae 1492, *Libellus sancti* Thomae *de Viciis et virtutibus,* przed 1500, *Tractatus solemnis de arte et vero modo praedicandi ex diversis sacrorum doctorum scripturis,* przed 1500). Z dziełem Franciszka Philelpha. *Epistolae* (Basileae 1517) łączy się *Epistolarum formulae in omni genere scribendi per Carolum* Menigk (Löwen przed 1500). Dalej mamy — Albertus de Padua. *Opus expositionis Evangeliorum dominicalium totius anni.* Ulm 1480, *Speculum exemplorum omnibus Christiculis salubriter inspiciendum ut exemplis discant disciplinam.* Strassburg 1487, *Legenda Sanctorum quae Lombardica nominatur* (przed 1500).

Wśród dalszych autorów widnieje S. Augustinus. *Opuscula plurima.* Strassburg 1489. S. Hieronymus. *Prima pars epistolarum.* Basileae 1480, S. Hieronymus. *Antiquorum patrum vitae* (przed 1500), S. Ambrosius. *Operum pars secunda* (przed 1500). S. Vincentius. *Sermones de tempore, pars aestiva et hiemalis.* Nuernberg 1492.

Znalazły się również *Legendae Sanctorum* Jacobi Januensis. Nuernberg 1478, Antonini Florentini *Secunda pars summae.* Nuernberg 1486, s. Hie-

---

[3] Herman Hoffmann. *Schlesische Kirchenbüchereien.* „Archiv für Schlesische Kirchengeschichte" 1939 Bd 4, s. 112.

[4] Archiwum Archidiecezjalne we Wrocławiu. Katalog der zum Archiv Pfarrei Liebenthal Kr. Löwenberg gehörigen Bibliothek. Sygn. OA.8,b Liebenthal. Katalog sporządzili w 1929 roku dwaj studenci z Lubomierza, mianowicie Bernard Görlich, student teologii i Aleksy Walter, student prawa. Katalog ten przejrzał i uzupełnił w 1939 roku ks. dziekan Paweł Skobel, archiwariusz arcybiskupi.

r o n y m i. *Vita Sanctorum patrum* (przed 1500), S. A n t o n i n i. *Quarta pars Summae.* Nuernberg 1487, Joannis J a n u e n s i s. *Catholicon.* Nuernberg 1483, *Opus omnium omiliarum et postillarum, Gregorii,* Augustini, Hieronymi. Speier 1482. Kończy to zestawienie *Geographiae opus Strabona* Amasinusa (Vercelli 1494), *Castigationes* Plinii Hermolai Barbari Patriarchae Aquileiensis (Venetia 1492), *Opera poetica* Horatii et Terentii (Strassburg 1498/99), oraz *Vocabularius breviloquus cum arte diphtongandi, punctandi et accentuandi* (Strassburg 1488).

W trudnym okresie pokapitulacyjnym 1945 roku zbiory te zostały narażone na niebezpieczeństwa kradzieży i wywozu.

Rzeczywiście szereg z nich został bezpowrotnie zagarnięty przez nieuczciwe dłonie. Bibliotece Kapitulnej we Wrocławiu zwrócono w latach 1964 i 1970 ze zbioru bibliotecznego w Lubomierzu następujące inkunabuły: *Homiliarius Doctorum a* Paulo Piccano *collectus.* Spirae 1482, Petrus Drach; — Joannes de Janua. *Summa quae vocatur Catholicon.* Nuernberg 1483. Antonius Koberger; — Antonius Florentinus. *Pars summae secunda.* Nuernberg 1483. Antonius Koberger; — Antonius Florentinus. *Pars Summae quarta.* Nuernberg 1487. Antonius Koberger; — Horatius Flacius Quintus. *Carminum.* Argentina 1498. Joannes Reinhardus Gurniger; — *Terentius cum Directorio. Glosa interlineali.* Argentina 1499. Joannes Grüniger per Joannem Curtum ex Eberspach redactum oraz *Vitae patrum* (brak danych).

Inne koleje przechodził księgozbiór w K a m i e n n e j G ó r z e. Władysław Jan G r a b s k i (*300 miast wróciło do Polski,* s. 167—168) relacjonuje, że w bibliotece przy kościele ewangelickim, kościele łaski, założonej przez Melchiora D u c i u s a w 1729 roku, zgromadziło się 6 tysięcy tomów, w tym 40 średniowiecznych rękopisów, oryginalne listy słynnych reformatorów i wiele cennych druków polskich i dotyczących Polski [5]. Parafialna biblioteka przy kościele św. Piotra i Pawła w Kamiennej Górze po ustaniu wojennych zmagań w 1945 roku mieściła się w bezpiecznym miejscu na parterze plebanii. Została jednak przeniesiona na strych i w tym stanie pozostała do 1978 roku, kiedy to ks. Dziekan i proboszcz Kazimierz M a l i n o ś spisał ocalały księgozbiór, który wynosi 296 tomów i umieścił go na dawnym miejscu. Jest to przykład rozumnej troski o dawną książkę.

Księgozbiór kościelny w Świdnicy opracowuje ks. Kazimierz S r o k a, dając podobny przykład tej troski.

II

Ks. Profesor Władysław S m o l e ń (*Stan i potrzeby Muzeów kościelnych oraz program pracy na najbliższy okres.* Lublin 1960, s. 8) pisał

---

5 Hans L u t s c h. *Die Kunstdenkmäler des Reg. Bezirks Liegnitz,* s. 387 pisze, że „zu der mit der Kirche verbundenen Wallenberg'schen Bücherei gehört eine Sammlung von „Raritäten", in der neben vielem Wust einige vertvolle Kunstgewerbliche Stücke aufbewahrt werden".

słusznie pod adresem księży, że „nie wolno nam swoją postawą dawać powodu do twierdzenia, że duchowieństwo nie ma nic do powiedzenia w sprawie opieki nad zabytkami".

W tym względzie pragnę przypomnieć inny szczegół.

W miejscowości Słup, w Archidiecezji Wrocławskiej, należącej do Cystersów w Lubiążu, istnieje kościół pod wezwaniem Najświętszej Maryi Panny, jej okręg kościelny określił w 1217 roku biskup Wawrzyniec[6]. W tym to kościele zachował się obraz Matki Boskiej Częstochowskiej, umieszczony w kaplicy św. Anny. Wymiary obrazu wynoszą 60 cm × 85 cm.

Obraz wykonany jest na płótnie. Na dole obrazu widnieje napis: „Pod Twoją obronę uciekamy się święta Boża Rodzicielko, naszemi prośbami nie racz gardzić w potrzebach naszych".

Napis ten został umieszczony na obrazie po przybyciu pierwszych osiedleńców polskich w 1945 roku. Napisał go „jakiś Niemiec", który ratował wówczas rozdarty obraz, mieszczący się w głównym ołtarzu.

Obraz Matki Boskiej Częstochowskiej mieścił się w kościele parafii Słup przed rokiem 1945. Świadkami jego są polscy robotnicy, którzy byli tutaj na terenie parafii Słup na różnych robotach przymusowych.

Czas i sposób umieszczenia obrazu Matki Bożej Częstochowskiej w Słupie trudno oznaczyć. Sprowadził go tu jakiś Polak i dla pokrzepienia ducha wiary i polskości w trudnych zmaganiach znalazł dla niego miejsce w kościele. Obraz ten nie znalazł wrogów w ciężkich latach 1939—1945 i szczęśliwie ocalał do naszych czasów.

III

Inną dziedziną duszpasterskiej troski jest właściwe otoczenie opieką kościelnych obrazów, dających piękne świadectwo kultury i polskiej przeszłości. W tym względzie pragnę przytoczyć kościół parafialny w Bukowie, w dekanacie Strzegom, pod wezwaniem św. Stanisława Szczepanowskiego[7].

Kościół parafialny pod wezwaniem św. Stanisława Szczepanowskiego, późnogotycki, wzmiankowany jest w 1260 roku. Był on powiększony o część zachodnią w XIV wieku oraz o dwie kaplice w połowie XVIII wieku[8].

[6] Lutsch. *Die Kunstdenkmäler des Reg. Bezirks Liegnitz.* s. 416—417.

[7] Ks. Tadeusz Kruszyński. *Cześć św. Stanisława i rozszerzenie jej na Śląsku.* „Polonia Sacra" 2: 1949, z. 1, s. 61—67 pisze o tejże czci, stosując nazwy miejscowości w nieużywanym brzmieniu: „wzmiankę w dotąd istniejącym kościele tego świętego w Bokowie obok Strzygłowa spotykamy już w roku 1260". Właściwe nazwy to — Buków i Strzegom.

Hermann Neuling. *Schlesiens Kirchorte und ihre kirchlichen Stiftungen bis zum Ausgange des Mittelalters.* Breslau 1902, s. 22, podaje, że papież Innocenty IV zatwierdził posiadłości biskupstwa wrocławskiego 9 sierpnia 1245 roku, a wśród nich wieś „Bucow (Bockau)".

[8] Józef Pilch. *Zabytki architektury Dolnego Śląska.* Warszawa 1978, s. 26.

Tutaj wstawiono obraz św. Stanisława Szczepanowskiego w głównym ołtarzu jako prastarą pamiątkę polskości. Niestety w wielu wypadkach obrazy padały ofiarą zagrabienia lub dewastacji.

Przy nawale prac pamiętajmy i troszczmy się o kościelne pomniki sztuki sakralnej z wszystkich jej dziedzin.

POMOCE DUSZPASTERSKIE
S. ELŻBIETA BUKIS ASC

KATECHEZA DLA KLASY ÓSMEJ
TEMAT KATECHEZY:
WSPÓŁDZIAŁANIE Z BOGIEM W PRZEKAZYWANIU ŻYCIA

Cel dydaktyczny: Pouczyć, że zadaniem każdego małżeństwa jest zrodzenie i wychowanie potomstwa.

Obowiązek ochrony życia.

Cel wychowawczy: Wychować do szacunku wobec spraw związanych z przekazywaniem życia, odpowiedzialnego ojcostwa i macierzyństwa oraz wdzięczności Bogu i rodzicom za dar życia.

Modlitwa: Duchu Święty...

Sprawdzenie celu dydaktycznego i wychowawczego poprzedniej katechezy:

Kto ustanowił pierwsze małżeństwo? (Bóg) Gdzie? (w raju)

Jakie Pan Bóg to małżeństwo ustanowił? (nierozerwalne)

Co daje małżonkom jedność i nierozerwalność? (radość...)

Kto stoi na straży nierozerwalności małżeństwa? (Kościół)

Nawiązanie do tematu:

Podstawą nierozerwalności małżeńskiej jest miłość, która łączy oboje małżonków tworzących ze sobą wspólnotę osobową. Każda wspólnota osobowa dąży do realizacji siebie, swojego powołania, które ma się opierać na wolności i miłości. Jak wobec tego winna się realizować w dalszym ciągu miłość w małżeństwie, czy miłość dwojga ludzi złączonych węzłem małżeńskim może się jeszcze dalej pogłębiać, rozwijać i wzbogacać, czy osiąga ona swój cel tylko we wzajemnym oddaniu się? Skądinąd wiemy, że miłość jest źródłem życia, chroni je i ożywia. Najlepszym przykładem tej prawdy jest miłość małżeńska, której celem jest przekazywanie życia, czyli zrodzenie i wychowanie potomstwa.

Temat: Współdziałanie z Bogiem w przekazywaniu życia.

Wezwanie Boże:

Miłość dwojga ludzi ma ogromną wartość, bo jej twórcą jest sam Bóg. Swięty Jan w swoim liście pisze, że „Bóg jest miłością" (1J4,8), a św. Paweł podkreśla, że wszelkie ojcostwo od Boga pochodzi (Ef3,15); to znaczy, że Bóg ze swej istoty jest Miłością, dlatego chce się nią dizelić i dzieli się nią z ludźmi. Ale Bóg pragnie, aby człowiek również dzielił się tą miłością, którą go Bóg obdarował, dlatego przekazywana jest ona wówczas, kiedy jest przekazywane życie.

Przekazując życie, człowiek współdziała z Bogiem, jest włączony w dzieło stworzenia, gdyż Dawcą i Źródłem wszelkiego życia jest sam Bóg, ale w jego przekazywaniu posługuje się stworzeniami.

W tym to celu ustanowił Bóg małżeństwo i przekazywanie życia jest związane z miłością małżeńską i od niej jest uzależnione. Ustanawiając małżeństwo pobłogosławił Bóg pierwszej parze małżeńskiej i rzekł:

„Bądźcie płodni i rozmnażajcie się, abyście zaludnili ziemię". Rdz. 1,28).

Analiza:

Kto jest Dawcą i Źródłem życia na ziemi? (Bóg)

Jakimi słowami wyraził to Święty Paweł? (wszelkie ojcostwo od Boga pochodzi).

W jakim celu ustanowił Bóg małżeństwo? (aby w nim było przekazywane życie).

Czym zostali obdarzeni małżonkowie? (miłością małżeńską).

W jakie dzieło są włączeni małżonkowie wówczas, gdy przekazują życie? (w dzieło stworzenia).

Jakie polecenie otrzymali pierwsi małżonkowie od Boga? (Bądźcie płodni i rozmnażajcie się...).

Z kim współpracują małżonkowie przekazując życie? (z Bogiem).

Aktualizacja:

Człowiek po grzechu pierworodnym jest istotą słabą, dlatego, aby mógł jak najlepiej wypełnić polecenie Boże: „Bądźcie płodni i rozmnażajcie się, abyście zaludnili ziemię" — Bóg przychodzi człowiekowi z pomocą w osobie Jezusa Chrystusa.

Chrystus nadaje małżeństwu godność sakramentalną, umacnia miłość małżeńską, uświęca ten związek oraz udziela małżonkom sił nadprzyrodzonych do należytego wypełniania nakazu Bożego.

Przekazywanie życia w rodzinie jest nie tylko kontynuacją dzieła stworzenia, ale także uczestnictwem w dziele zbawienia, a więc w śmierci i Zmartwychwstaniu Chrystusa, w życiu Kościoła.

Pomiędzy urodzeniem dziecka, a wychowaniem istnieje ścisły związek, gdyż wychowanie jest kontynuacją i konsekwencją urodzenia, do którego ma się włączyć zarówno ojciec jak i matka.

Rodzice obdarzeni przez Boga potomstwem muszą sobie zdać sprawę z odpowiedzialnego rodzicielstwa, które polega na wspólnej odpowiedzialności za wychowanie. Inna rola przypada tutaj matce, a inna ojcu (macierzyństwo, ojcostwo). I tak ojciec ma się starać, aby przekazywać dziecku wartości odrębne mężczyźnie, natomiast matka wartości odrębne kobiecie, aby w ten sposób ukształtować w nim pełną osobowość. Mają oni stworzyć w domu rodzinnym taki klimat i atmosferę religijną, dawać taki przykład, by z każdym rokiem dziecko duchowo wzrastało i dojrzewało.

Zastanówmy się, w jakim stopniu współczesne małżeństwo odpowiada na polecenie Boga: „Bądźcie płodni i rozmnażajcie się", abyście zaludnili ziemię" — dane człowiekowi przy stworzeniu.

Jak wygląda sprawa przyjęcia dziecka?

Dlaczego tak wiele matek zabija swoje dzieci?

Jakimi motywami kierują się młodzi ludzie odsuwając na dalszy plan przyjęcie dziecka?

Na pewno zetknęliście się z tymi problemami, ale musimy sobie powiedzieć, jakie jest stanowisko Kościoła w tej sprawie?

Obecnie, najczęstszym argumentem przeciwko dziecku jest groźba przeludnienia i nędzy społecznej. Tymczasem ziemia może wyżywić 10 miliardów ludzi, a jest nas dopiero 4 miliardy. Z naszej ziemi można by wydobyć kilka razy więcej żywności. Zmaterializowany i wygodny człowiek uląkł się przeludnienia i nędzy, bo łatwiej mu i wygodniej żyć bez dziecka, lub co najwyżej z jednym, z dwoma.

Bardzo bolesną i rozpowszechnioną zbrodnią jest przerywanie ciąży. Objawienie Boże i nauka Kościoła jest przecież całkiem jasna: „Nie zabijaj".

Dziecko w łonie matki to już człowiek obdarzony duszą nieśmiertelną. Tylko Pan Bóg ma władzę nad jego życiem.

Bóg nie określił ilości dzieci, które małżonkowie mają zrodzić. W tych ważnych sprawach ludzie powinni kierować się rozumem, biorąc pod uwagę dobro rodziny, społeczeństwa i Kościoła.

Coraz lepiej powinni poznawać prawa rządzące przekazywaniem życia. Pomocą w planowaniu rodziny służą poradnie rodzinne np.: przy parafiach. Celem pracy duszpasterskiej Kościoła, w tym również i liturgii, jest przygotować chrześcijanina do odpowiedzialnego ojcostwa i odpowiedzialnego macierzyństwa.

Odpowiedź człowieka:

Dlaczego Kościół kładzie tak ogromny nacisk na odpowiedzialne przygotowanie do ojcostwa i macierzyństwa?

Dlaczego duszpasterstwo katolickie troszczy się o uświadamianie przedmałżeńskie młodych ludzi i swoją troską otacza także rodziny? Przytoczę wam, za chwilę wypowiedź jednej z czytelniczek Gościa Niedzielnego (nr: 3 z dnia 21. I. 1979 r.), która dzieli się swoją refleksją na temat przerywania ciąży.

Zapyta ktoś — dlaczego tyle o tym mówię, bo chcę was uwrażliwić na to, że nie wszyscy ludzie zdają sobie sprawę z tego, że życie jest darem Boga, że w momencie poczęcia Bóg obdarowuje nowe życie duszą nieśmiertelną i to jest człowiek — nie żaden płód.

My chrześcijanie nie możemy nazywać zabiegiem (zabieg kojarzy się nam np.: z usunięciem zęba itp.), zabicie człowieka — przykazanie Boże wyraźnie mówi: nie zabijaj i o tym musimy wiedzieć, aby nie pomijać milczeniem tych wydarzeń, które mają miejsce w naszym środowisku. I tak jest w przypadku tej kobiety, która zabija jedno ze swoich dzieci,

a autor sprawozdania nazywa to morderstwo „niezwykłym zabiekiem lekarskim".

Artykuł ukazał się 13. XII. 1978 roku w Sztandarze Ludu. Autor pisze że: „Świadomie doszło do uśmiercenia w łonie matki jednego z bliźniąt cierpiącego na nieuleczalną chorobę, podczas gdy drugie przyszło na świat zdrowe. Było to pierwsze tego rodzaju udane przedsięwzięcie. Na zabieg uśmiercenia w łonie matki dziecka obciążonego nieuleczalną chorobą dziedziczną zdecydowano się na prośbę matki, która do końca ciąży nosiła w sobie zabity płód, a dokonano go w 23 tygodniu, czyli w 6 miesiącu ciąży". Jak myślicie, czy autor ma prawo nazywać zabicie dziecka niezwykłym zabiegiem lekarskim? Jakimi motywami kierowała się ta kobieta decydując się na śmierć jednego z bliźniąt?

Posłuchajcie dalej jaka jest reakcja czytelniczki Gościa Niedzielnego: „Strach myśleć o tym zdarzeniu i strach myśleć, do czego mogłyby prowadzić inne „sukcesy". Skoro lekarze mogli określić chorobę dziecka, będą mogli coraz dokładniej przewidywać płeć, poziom rozwoju, nawet urodę. Matka będzie mogła więc uśmiercać syna, gdy zapragnie córeczki, albo dziecko rude, gdy będzie moda na brunetów, lub po prostu jedno z bliźniąt, bo z dwójką większy kłopot. Strach pisać tak okrutne słowa i trudno wyrazić nasuwające się myśli. Czy ludzie nie rozumieją już, co robią? Nie dajmy się zwariować. Przecież rzeczy straszne nie stają się normalnymi tylko dlatego, że odbywają się w sterylnych warunkach szpitala, że kobiecie brak nie tylko miłości, ale i wyobraźni, że prasa nazwie je „zabiegiem medycznym".

Ale może było inaczej. Może ta matka decydowała się być trumną swojego dziecka i ryzykować życie drugiego kierując się rozpaczą, gdyż nie mogła znieść myśli o jego niezawinionej chorobie i cierpieniach. Może przeżyła straszny dramat i cierpienie — Bóg to wie i On ją pocieszy. Ale my nie nazywajmy tragedii „udanym zabiegiem".

W świetle tego listu postarajcie się przemyśleć na czym polega odpowiedzialne rodzicielstwo i jaka jest wasza wdzięczność za dar życia swoim rodzicom?

Życia nie zawdzięczasz sobie samemu, obdarowali cię nim twój ojciec i twoja matka. Współdziałali z Bogiem, który z miłości powołuje wszystkich ludzi do istnienia. Dzień twoich urodzin jest ważnym dniem dla całej rodziny. Najgłębiej przeżywali ten dzień twoi rodzice. Za to wszystko winien jesteś swoim rodzicom wdzięczność, szacunek i miłość.

Pomyśl zatem, jak dziś odnosisz się do swojej matki i ojca? Czy w stosunku do nich nie należałoby czegoś poprawić, usunąć, zmienić?

Co roku obchodzimy „Dzień Matki". Społeczeństwo, a zwłaszcza dzieci wyrażają w tym dniu swą wdzięczność, szacunek i miłość do tych matek, które podjęły się trudnego i odpowiedzialnego posłannictwa: poczęcia, urodzenia i wychowania nowych pokoleń. Wyrazem szacunku dla matek są np.: napisy w sklepach, przy kasach biletowych, że matki ciężarne są obsługiwane poza kolejnością. W pociągach matki z dzieckiem mają za-

rezerwowane specjalne przedziały, w tramwajach i autobusach osobne miejsca siedzące.

Pytania refleksyjne:

A jaki jest twój stosunek do rodziców, twoich kolegów czy koleżanek?

Co myślisz na widok kobiety oczekującej dziecka?

Czy twoje myśli, słowa i rozmowy są godne tej tajemnicy, która się w niej dokonuje?

Zastanów się, czy nie trzeba czegoś zmienić w twoich myślach, sądach, opiniach i rozmowach na temat świętej tajemnicy przekazywania życia?

Modlitwa:

Rozważając słowa psalmu podziękujmy Bogu za dar życia. Zwróćcie też uwagę w jaki piękny sposób wyraża się Psalmista o człowieku w łonie matki.

„Panie, Ty mnie przenikasz i znasz. Ty mnie znasz, gdy siedzę i stoję, rozumiesz z daleka moje myśli i widzisz moją ścieżkę i spoczynek i obeznany jesteś z wszystkimi moimi drogami. Albowiem ukształtowałeś moje nerki i utkałeś w łonie mojej matki. Sławię Cię, albowiem cudownie mnie stworzyłeś, a dzieła Twoje są przedziwne i wie o tym dusza moja. I nie ukryły się przed Tobą kości moje, gdy ukształtowany byłem w ukryciu, i utkany we wnętrzu prochu. Oczy Twoje już widziały mój zalążek, a w księdze Twojej zapisane były wszystkie dni, które miały nadejść, chociaż żaden z nich jeszcze nie istniał," (Ps. 138).

Postanowienie: Przygotuję się do odpowiedzialnego rodzicielstwa przez szacunek dla poczętego życia, szacunek dla osób i pracę nad charakterem.

Pogłębienie: W Starym Przymierzu dziecko otaczane było wielką miłością. Uchodziło ono za dowód szczególnego błogosławieństwa Bożego. O dziecko się modlono, jego brakiem martwiono się. Pan Jezus właśnie dziecko czyni ideałem, do którego każe się zbliżać każdemu człowiekowi: „Zaprawdę powiadam wam, kto nie przyjmuje Królestwa Bożego jako dziecko, nie wejdzie do niego". Albo innym razem: „Dozwólcie dzieciom przyjść do mnie." (Mk. 10. 14).

Małżeństwo, które naprawdę się kocha, pragnie mieć tyle dzieci ile potrafi dobrze wychować i cieszy się nimi.

Kościół od początku stoi na straży życia, dlatego posłuchajcie co na ten temat piszą Biskupi polscy w liście pasterskim z dnia 31 XII 1978 roku.

Wzywają: „polskie rodziny, by za ich posługą rozrastał się Kościół Boży i pomnażała ilość dziedziców Nieba".

„Otwórzcie polskie rodziny na dar życia. Przestańcie się bać życia! Nie brońcie się przed nim niegodziwymi sposobami, a nawet potworną zbrodnią dzieciobójstwa! Zostaliście powołani, aby zaludniać ziemię i uczynić ją sobie poddaną. Udowodnijcie wpatrzonemu dziś w Polskę światu, że wartość każdego dziecka nieskończenie przerasta znaczenie zasobów materialnych i że prawdziwą wielkość buduje się na wewnętrznych wartościach osoby ludzkiej, nie zaś na posiadanym majątku".

Do czego wzywają Biskupi polskie rodziny?

Jak nazywają zabijanie nienarodzonych dzieci i o jakim powołaniu przypominają rodzicom?

Utrwalenie: poprzez pytania.

Zapis do zeszytu:

Zapamiętaj:

1. Bóg powołał i upoważnił małżonków do współdziałania z Nim w przekazywaniu życia.

2. Bóg powiedział: „Bądźcie płodni i rozmnażajcie się, abyście zaludnili ziemię" (Rdz. 1.27—28).

Zadanie domowe:

Wklej do zeszytu zdjęcie własnej rodziny i ułóż modlitwę dziękczynną za swoich rodziców.

Modlitwa: Ojcze Nasz...

Bibliografia:

1. A. Wielowieyski, Przed nami małżeństwo, Kraków 1972.
2. Podręcznik Metodyczny Religii Katolickiej, cz. I, ATK Warszawa 1976.
3. Katechizm religii katolickiej, cz. 4, Paryż 1977.
4. Cykl dziesięciu katechez przedmałżeńskich, Pelplin 1974.
5. Gość Niedzielny, nr 3, 21. I. 1979 r.

ZMARLI:

Ks. Franciszek Kutrowski, kap. hon. Ojca św. mgr, proboszcz parafii M. B. Pocieszenia i dziekan w Oławie, zmarł w 73 roku życia i 44 roku kapłaństwa dnia 7 lutego 1980 r. w Oławie, pochowany tamże dnia 9 lutego 1980 roku;

Ks. Wiktor Józefowicz, kapłan-emeryt zmarł w 71 roku życia i w 44 roku kapłaństwa zmarł dnia 10 lutego 1980 r. w Boguszowie-Gorcach, pochowany tamże dnia 13 lutego 1980 r.

Niech odpoczywają w pokoju!

SPIS TREŚCI

I. AKTA STOLICY APOSPOLSKIEJ

II. AKTY PRYMASA POLSKI

III. AKTA EPISKOPATU POLSKI

IV. AKTA METROPOLITY WROCŁAWSKIEGO

IV. ZARZĄDZENIA I KOMUNIKATY KURII METROPOLITALNEJ

POMOCE DUSZPASTERSKIE

Wydaje: Kuria Arcybiskupia we Wrocławiu, ulica Katedralna 13/15
Znak kod. 50-328
Redaktor: Ks. dr Hieronim Kocyłowski
Tel. Kurii Arcybiskupiej 22-52-81
Tel. Arcybiskupa Ordynariusza 22-42-14

Zakład Graficzny Poczty i Telekomunikacji, Wrocław, ul. Krasińskiego 5
Zam. 44-80 — 1750 — B-2